

Národno blágo vogrskij Slovãncof.

Zapísaq Števan Kúhar v Brãtonci.

Zapòmba.

Na právopíz glädôč so ščã potrebnã bilé-ãtiã sprãmembã pa pòprafki:

Glásnig «g» já zãfsãma vò òstao. Nãnyãga glädôč valã pravilo: Sãki g sã v brãtonskon narêçji prãt srêgnyimi pa prãd visikimi sãmoglãsniki pa prãd ny sòglãsnikoq glãsi tũdi g. Bò zãto: ge ãli ge; gibica ãli gĩbica; gãmlo ãli gũmlo; gò ãli gò; gnyãs ãli gnyãs.

Kònčni n prãbãja v m, ÷i zãnyim prĩdã rêč, štãra sã zãčinya z m, b, p. Nadãlã sã sprãmĩnĩ n v nasãlis q prãt k pa prãd g glãsnikoma. Prãd zãgnyin samo tẽ, ÷i sã glãsi kag čĩsti g; dã sã pa g glãsi g, te n ostãnã nãsprãmẽnyãni. Bò zãto: ãngão ãli ãngão; pomẽčãq gũmlo ãli pomẽčãn gũmlo itd.

Glãsnik «nj» já písani s črknyof ny. Tò já pa potrebnò bilò zãto, ka «nj» tvòri samo ãdãn glãsnik, pòkãč štãri drũgi sòglãsnik + j tvòrita sãli dvã glãsnika. Nahãja sã nj samo f plur. nom. pr tĩsti sãmostãlnikaj, štãri sã f sing. nom. kònčajo na n. Npr.: drũžban, plur. drũžbanjã. Nadãlã v ričãj: zvonjãnyẽ, povrnjãnyẽ.

Prãdlogi g (k), v (f), z (s, š) vò ostãnjãjo prãd ričmĩ, štãrĩ sã s tãksĩmi sòglãsniki zãčinyajo.

1. *Dvã zalũblãnce.* Na òvon krãji Mũrã v nikšoj mãloj vãsniçi şta sã am mladãnãc pa ana divòjka zalũbila pa s prĩsãgov zavãzala, ka ãdãnòvoga nigdãr nã otstãvita. Za nikãlko dni já pa mladãnãc dòbo zãpovit, ka já mògãq itĩ na Taljãjnsko f krvãvi bøj, ge ga já sovrazãna krũgla vmorĩla. Nyãgovĩ pajdãšjã so písali domò divòjki, kã sã z nyĩn zgòdĩlo. Divòjka já prãčtẽla

428587

~~428585~~

428587

12 AUG 1992

D 99200821

pismo pa pravila: «Tô nê istina! Čij ūm mŕtvŕ bŭu, bi ži prišŕo po mŕnê.» Āščŕ tisto nôč ob dŕsêtoŭ vŕri jŕ mladênŕc voŭŕčkoŭ ōpravi prišŕo po divŕjko. Kŕnya jŕ nahŕo vŕni, ūn jŕ pa šŕ f 'lŕo pa nŭoŭ jŕ vŕlo: «Lŭba mŕjŕ, ōdi na kŕnya!» Ōčŕ pa mŕti sta jo stŕvlŕla, nŕj rŕkŕi nêdŕ ž nŭin, ūna jŕ pa li sŕlŕla pa pravila, ka brŕžnyŕga nŕmrŕ živêti. Šlŕ jŕ zŕto ž nŭin. Sêla sta si obŕ na kŕnya pa sta sŕ jahŕla na Taljŕjnsko. Dŕ sta sŕ ži prŕci dŕlŕč prjahŕla, jŕ mladênŕc pŕtaŭ divŕjko: «Mŕtvŕc trŕdno kŕnya jŕšŕ, lŭba, tŕ nê strŕj?» Divŕjka nyŕmŕ nê dŕla nikšŕga ōdgovora. Za 'n čŕsŕk jo jŕ pŕtaŭ drŕŕč: «Mŕtvŕc trŕdno kŕnya jŕšŕ, lŭba, tŕ nê strŕj?» Dŕ sta na Taljŕjnsko blŭzi do pokopališča prišlŕ, jŕ nastŕo vŕlki vihêr. Mladênŕc ŕščŕ idnŕk pŕta divŕjko: «Mŕtvŕc trŕdno kŕnya jŕšŕ, lŭba, tŕ nê strŕj?» Divŕjka jŕ natŕ skŕčŕla s kŕnya pa sŕ hitrŕ skrŕla v mŕtvŕčko kŭčo, f štŕroŭ kŭči jŕ am mŕtvŕc lŕŕŕo. Mladênŕc jŕ šŕ k mŕtvŕčkoŭ kŭči pa jŕ prŕso: «Tŕ mŕtvo têlo, dŕj mi žŭvo vŕ!» Mŕtvŕc sŕ žŕ zdŕgŕvŕo, kaj spŭno žŕlŕ mladênŕci, da nyŕmŕ pa divŕjka vŕlêla: «Tŕ mŕtvo têlo, počŭvli!» Mladênŕc jŕ jŕčŭ prŕso drŕŕč: «Tŕ mŕtvo têlo, dŕj mi žŭvo vŕ!» Divŕjka jŕ pa pŕ vŕlêla mŕtvŕci: «Tŕ mŕtvo têlo, počŭvli!» Dŕ jŕ štêo mladênŕc trŕtič prŕsŕti, te žŕ prŕtŕkla tista vŕra, f štŕroŭ sŕ mŕrŕjo prŕminŕŕi nŕzŕj v grŕp povrnŕti. Tag jŕ mladênŕc ōdišŕo nŕzŕj mŕd mŕtvŕ, divŕjka jŕ pa ostŕla v mŕtvŕčkoŭ kŭči. Dŕ so zŕjtra prišlŕ pokŕpičŕj, jŕ jŕ divŕjka pŕtŕla, gê zŕj ūna jê. Pokŕpičŕj so nŭoŭ tŕ znŕli povêdŕti, gê jê, samo tŕ so nŭoŭ nê znŕli pokŕzŕti, f štŕri krŕj bi nŕj slŕ domŕ. Zŕto jŕ mŕgla tŕn ostŕti. Ponidŕla sŕ plŭvŕnošŕ za dêklo pa kŕg nyŕgova dêkla jŕ ōdla na pokopališčŕ trŕvo brŕt. Dŕ jŕ s tistoga grŕba brŕla, ge jŕ mladênŕc zakŕpani, sŕ jŕ z grŕba pokŕzŕla ana rŕka pa jŕ nyŕ priŭjêla za rŕkŕ pa jŕ jŕ vŕč nê pistŕla tŕnŕdnŕt. Prišlŕ so mêšniki pa so molŕli nad nyŕf, da pa zamŕn. Rŕka prŕminŕčŕga jo jŕ li drŕŕlŕ. Natŕ jŕ plŭvŕnoš spitŕvŕo divŕjko po nyênom prŭvêšnyŕn žŭvlênyŭ, pa dŕ nyŕmŕ divŕjka sŕ povêdŕla, te jo jŕ zdŕo s pokŕjnim mladênŕcon. Dŕ jŭva jŕ po zdŕvŕnyŭ blŕgoslŕvo, sŕ grŕp ōtpro pa pŕžro divŕjko, ka jŕ jŕ vŕč nê bilŕ viditi.

2 *S purgatorjuma.* V Lipŕfci pr 'noŭ iŭi so v dŕvŕnon čŕsi žŭvlêla tri žŕnskŕ: svŕkrva pa dvê snŕê. Snêi sta sŕ rŕdivi mêli

pa ädnäovo nigdär nē razžälili, sväkrvof sta pa nikak nē mogli baratāti. Tá jivä zmérom prágányala pa sä svajüvala ž nyima; záto stá sä já pa tñj bojälili. Zgódilo sä pa, ka já ädna snēa zbätázala pa mñla. Näskori po nyénoj smrti já sväkrva mēla tñljä, pá já snēa, ká já v živlěnyi ostála, zäjtra rano šla k päčnici. Dä já do prēlaza prišla, já srēčala svōjo pokōjno tiváršico; pa jo já s čüdivanyom pítala: «Ó Marjanka, vē si pa ži ti mñla, pa si zäj li nāzāj na té svēt prišla?» Pokōjna nyoj já odgovorila: «Ė Ána, či svi sä ži rávno lōčili ädna od övä, pa sō mñné zakopäli, san zäj záto li nāzāj prišla, kaj tä nikaj prōsila. Znās, mñnä jáko vrōčä na övon svēti, pa trpín välkä mōkä; záto tä lipō prōsín, povē domáčin, nāj dājo kōnči na tri čarnä māsä za mñné, ka mä te s tēn rišijo trplěnya.» Ána nyoj já natō právila: «Jāz bi ti ráda žälō spūnila paj nyin tō povēdala, samo ka sä bojín, či mi nādo štēli vōrvati. Dāni mi záto äti na förtuj kakšä znaményä, kán nyim mēla pokázati.» Pokōjna natō: «Na förtuj ti ráko nā dānān znaménya, záto ka nōmaš svōjāga, liki sväkrvinoga; ünaj mä pa znála präklñnyati paj mä sčä tak samo véksä mōkä správila. Rāj ti äti na prēlaz dānān znaményä, pa nyin tō pokāži, či ti övači nāj štēli vōrvati.» Dä já tō sprāgovorila, já prtísnoła rokō na soō pōläk prēlaza pa te präminōla. Ána já pa šlä nāzāj f ižo pa já nājprlē poglédnoła förtuj, štärä rēsan nē būu nyéni, liki sväkrvin. Dä já pa dén nástaō, sä pásčila k prēlazi, kaj ráda vídla, čä pokōjna rēsan nahála kakšä znaményä. Nājšla já! Bilō já mēsto, kama já pokōjna rokō prtísnoła, zäžgāno nátälko, ka sä poznālo pokōjnä sē pét prstōf pa dlān.

13. *Äli sō cōmprnicä?* Anä žānska sä spovidávala pa právila spōvädñiki, ka já üna cōmprnica. Spōvädñik nyoj já právo, ka cōmprnic nēga, üna já pa li právila, ka já cōmprnica. Tō sä spōvädñiki čüdno vídlo, pa nyoj já välo: «Nō, či si ti cōmprnica, te nāfci mñné tñj na tō!» Cōmprnica já tō prvōlila pa nyāmä välēla, nāj na mlādi pétäk k nyōj pridä. Spōvädñik jo já böga pa sä šō na mlādi pétäk fčit cōmprñijä. Dä já k cōmprnici prišā, já tá nāprē zēlá nikšä mazālo, štärim mazālon já prlē säbé namázala pot päzijami pa te välēlä spōvädñiki, nāj sä ün tñj namázä pa nāj právi: «Fřm bñn, öbär tñnya pa öbär glōžja!»

Spovädnik sä pa zmêšao pa jä mesto «òbär tñnya pa òbär glôžja» právo: «po tñnyi pa po glôžji». Kòmaj jä sprägòvoro té riči, pa sta ži lätêla s còmprnicof. Còmprnica jä lätêla òbär tñnya pa òbär glôžja, spovädnik pa po tñnyi pa po glôžji. Zátò sä spovädnik sä spokúkao pa oblêko zraščêšao. Za nikälko mägnyäny sta prlätêla do anoga vâlkoga gráda. Na vrli tòga gráda jä sêdo vrák, okôli nyäga pa còmprnicä. Vrák jä mōo prät sâov vâlko knigo, f štáro so iména còmprnic bilá zapísana. Dä jä tá còmprnica spovädnikom prlätêla, sä vrák nasmêjao, ka jä rákši zäj pá nõvo kotrigo dôbo. Fcäsi jä vâlo spovädniki, näj si srêgnyäga pîsta kíř pistí, ka nyämi ùn imé f knigo zapíšä. Spovädnik jä natô právo, ka ùn tñj zná pisati, paj sä sán rät potpíšao. Vrák nyämä tò dovòlo. Spovädnik jä pa mesto svóga iména zapíšao ätä riči: «Jêzoš Názäränski, pomágaj mi!» Dä jä vrák tò vido, jä tàg zärjòvo, ka so sä còmprnicä präminolä, pa nyäga tñj vâč nê bilô viditi. Spovädnik jä pa mesto gradá na 'non štòri sêdo, pa tàg dáläč od dômi, ka jä trí dní mōo domô iti. Zäj jä vâč nê právo, ka nèga còmprnic.

4. *Zakùnyäni grát.* Na Štájari blúzi Løtmärka präj jé aŋ grát, f štároŋ grádi so sä nigda tàk sträšna dèla godila, ka sä niščä nê vûpao v nyän držäti. Nazägnäyä jä šò an nõvoméšnik s trêmi gorêčimi svêčami f té grát pa jä tàm Bogá mòlo. Dä jä bilô ädänäjsäd vòjr, jä nástao vâlki ropôt. Za ropôton sä pa prkázao an zärêci člòvik. Nõvoméšnig ga jä pítao: «Kä zälêš, ka ti spùnin?» Nê jä dôbo nikšäga ôdgovora, zátò jä mòlò dálä. Za 'n časäk jä pá nástao ropôt, pa ži nê tàg vâlki kak prlé. Za ropôton sä skázao gospôt, štäri jä mōo dúgi zärêci jâzik, pa so nyämi črvjé ž nyäga kápali. Nõvoméšnig ga jä pítao: «Kä zälêš, ka ti spùnin?» Té jä ôdgòvoro: «Kä za mânof prídä, ti žè povê.» Zànyin jä rêsam prišao člòvik, štäri zä napô bëli bûu pa jä právo nõvoméšniki: «Té grát jä po pravici (lást) nikšä dicé, štära dèca f sirmäštvi živêjo na svêti. Mòj dèdäk, kä si ga tû säga zärêčäga vido, sä po krvici zasvòjo té grát. Kä jä zànyim prišao pa mōo zärêci jâzik, jä nyägoř sin, jä sam pa vnûk. Či šcétü, kaj v grádi mér nástao, ga mòràtä nâzäj tòj sirmäškoj dèci spräviti. Te sä mí rišimo trplènya, pa dèca do tñj sräčna!» Nõvoméšnik jä natô gòriskao dèco, štärä dicé jä

būu po pravici grát, pa nyoj ga já nájazj správo. S tén já rěšo té trí práminôčä, kà so zavòlo krvičnoga imánya nê mèli pokója mäd mrtvimi.

5. *Dvåkrat na světi.* Ana mätì, štära já mèla málo dětäcä, já zbütäzäla pa mřla. Žmätno sä lóčila s tóga světa, záto ka sä nyoj já práväč mililo dětä, štäro já tag málo mógla povřeti na světi. Zavòlo vālkä lúbézni, štäro já do ditäta čütìla, já nê ostála v gròbi, liki já sàko nòč prišla domò. Dà já väčér kméčä grátalo, já fčäsi bilò čütì, ka já práminôča pr zibäli pa nadāja dětäcä. Mòš jo já jáko lúbo, pòkäch já živěla, zäj pa, ka zä práminôča bíla, sä já já li bòjao. Šò já záto kaplána pítat, kà nāj fčini. Kaplán nyāmä vālo, nāj spròsi šést mòčnij děčkof, pa či práminôča pá pridä, nāj jo primäjo, pa já nā pistíjo nájazj. Mòš já tak fčino. Väčér já prišlo šést mòčnij děčkof, pa so čakali pokójno. Posvět so nê vgásili, liki so dúgi lònäc podvèznoli nānyāga. Za 'n časäk so začütì bašlányä pr zibäli. An děčko já zäj hitro zéu lònäc s posvěta. Natò sò si vidli, ka pokójna stojí pr zibäli pa nadāja dětäcä. Nájprlé jo já prijao mòš, zānyim pa sē šéz' děčkof, pa so jo držäli přek pònòči. Pokójnaj rāda vùjšla nájazj, pa nê mogla. Dà so jo pa pústìli, te zä prätākla tista vōra, f štäroj vōri sä mòro mrtvi nájazj v gròbä povrnòti. Tag já ostála na tòn světi pa já ščä živěla sādān lēt, samo ka já väč nigdār nê bíla väsēla. Ajnòk jo já mòš pítao, zākaj jé zméron tag žalostna. Ŭna nyāmä pa odgovoríla: «Tòmi si tí zròk! Jāz bi tí záto zdojila gòr dětä, či mā tí rávno nāj tū stāvo. Zāj bom pa ščä idnòk mógla spiti tā britki pāhār smrti.»

6. *Litarájnski bók.* Nikši kaplán já rāt òdo k fārari, s kēn sta vālkom pajdáštvi živěla. Väčkrát sta si pogučāvala tūj od vōrskij rěči, f štärij sä fārar za vālkoga modriāša diržao. Ajnòk sta si zāčnola gúcati od Bogá, pa já fārar právo, ka já litarájnski bóg zavéksä kak katoličájnski, záto ka já nyūv bók «òčabók», pa nadālā, ka ùn znā takšo molítäf, štäro či zmòli, sä nyāmi té bók fčäsi prkāžä. Kaplán já natò nikaj nê právo, liki já šò domò pa domā povēdao plivānoši, kà nyāmä fārar právo. Plivānož bi pa rād vido tóga litarájnskoga bogá, záto

jä zeo säov božájnstvo, pa sta slä s kaplánoŋ k färari. Dä sta k nyämi prišla, ga jä plivánoš pítao, či jä tó resan istina, ka jä litarájnski bók očabók, pa či ün resan znä tak molíti, ka sä nyämi té bók prkázä. Färar bi rät tó potřdo, záto jä záčao múviti niksä riči, na štärä riči jä litarájnski bók resan prišao f'izo. Plivánoš sä jä k nyämi obřno pa ga pítao: «Si tí očabók?» Té nyämä odgóvoro, ka jä ün «očabók». Nató jä plivánoš naprě zeo božájnstvo pa jä válo tómi litarájnskomi božovi: «Nó, či si tí očabók, te křšni äto (božájnstvo), tó jä Slmbók!» Na té riči jä litarájnski bók názrt skóčo, pa jä najdnog vrák postao ž nyäga, štärä tag grdo äřjovo, ka jä po sě škráp šo. Färar jä zaj gorzdigno rokě pa tak proso plivančsa, naj ga správi vo s 'izä. Plivánoš jä nató svojä knigä molo nikšo molitäf, po štäroj molitvi sä tä «litarájnski bók» skos klíčovä lúknyä potěgno pa prämino.

7. *Kak so còmprnicä prämínolä.* İnda jä bilo vnogo còmprnic, pa jä jä sä vrák mogo f svojoj oblásti. Te sä pa ajnog zgodilo, ka jä niksä človik mäst fkrao anoj còmprnici. S tof mastjof jä namázao motuunico pa jä záčao motiti. Čä rávno nıkaj věnya ně djäo v motuuico, zä záto přvi väčer vnožino žmočaja namoto. Rávno tag na drugi väčer. Dä sä pa na trětji väčer 'äpo motiti, jä prišao k nyämi čarno oblěčäni gospot pa ga jä pítao: «Nó, kak sä ti kaj vidi tä mäštrija?» Človik jä odgóvoro, ka sä nyämi dobro vidi do nyě. Nató jä gospot prädnyäga djäo ano välko knigo pa nyämä válo, naj sä potpišä v nyo. Človik jä dugo ně štěo to fčiniti, záto ka jä f pámäd zeo, ka té «gospot» má na tri kiklé zäleni křščák, pa jä tag znao, ka jä to vrák. Nazagnyä, dä zä vido, ka sä ga oväči nädä mogäo rišiti, sä püsto křf srěgnyäga přsta pa jä mesto svoga iměna napisao s krvjof iměni Jězoša pa Marijä. Dä jä vrák to vido, so ga oblätěli takši čäměřjä, ka jä tä lüčo knigo pa prämino mäd groznof šumlajcof. Človik jä pa zeo to knigo, pa dä jä vido, ka jä v nyoj vnogo còmprnic zapisani, jo jä näsao k plivánoš. Plivánoš jä nató naprě däo pozväti sä còmprnicä pa jä f tämlico zaprěti. Záto ottistimäo něga väč còmprnic.

8. *Naöpak obřnyäna robača.* Väčkrät sä čujä präviti, ka komändjäs nämři oslipiti tistoga človeka, štäri ga z naöpak

obnyänoŭ rōbačoŭ, pridä glédät. Samo dobro mōrā taksi pāziti, ka sā nā ovādi āli nā zaguči, zāto ka ga ōvači komāndjāž vālko srāmoto postāvi. — Ajnōk sā nikša dēkla naōpak oblēkla rokāfcā pa tak slā glédät komāndjāša, štārā čūdna dēla znāo kázati. Dā žā dōsta lūdi bilō nazōči, jā komāndjāš kázao kokōta, štāri kokōt jā žrt nāsāo v répi. Lidjé so sā tōmi jāko čūdivali, dēkla nyin jā pa právila, nāj sā nikaj na čūdivajo, ka kokōt slāmnato bātvo má v répi, pa nē žrt. Komāndjāš jā tō čūu pa sā. nyoj jā poprēto: «Čāk, čakaj, vē ti rāko jā zē postālān!» Nē jā bilō nikājsi, pa lī vidla dēkla, ka vālka vōda tīcē prtī nyōj. Zavōlo té prkázni sā jānkā do pojāsa gōrpobrāla, ka sā nyoj nāj zmočilā. Drūgi lidjé so pa nē vidli té prkázni, pa so sā zāto si smijāli z dīklē, štāra jā kázala svōjo nāgoto. Dēklo jā natō jāko srān grátalo, pa jā fčāsi slā domō. — Tak si jā tū čāmērā komāndjāš nad dīklōf, štāra jā ovādila nyāgovo sliparijo.

9. *Sramāžliva snēa.* Pod Lipof jā nigda bilō gostūvanyū, na štāron gostūvanyi jā snēa ničāsā nikaj nē štēla jēsti. Drūžbanjā so nosli prād nyō sākojāčkā jēdi pa so njoj ponūali, da pa zamān. Niādnā rānā sā nē štēla tāknoti. Gostjé so si pogučāvali, ka znān žaltūjā svōj lēdičān stān, pa zāto nāsčā jēsti. Da pa nē žaltūvanya, liki sramāžlīvost jā bila zrōk, ka sā tag nūslāno držāla. Pa zavōlo té nāpotrēbnā sramāžlīvosti jo jā tūj dosēgnōla nāsřāča pa srāmota. Vācēr sā nājmrā prpātīlo, ka jā vgāsno posvēt, pa jā f'izi nastāla kmica. Snēa jā pa zāj, dā jo jā niščā nē vido, hltro zgrābiļa žāloš māsā pa jā jēla. Māsō jā pa bilō žlavo, pa ga jā dūgo nē mogla razgrizti. Zēla jā zāto nōš, kaj jā na dvōjā vrēzala pa tag lāzi požīla. Pa kā sā zgōdilo? Kag jā z ōstrin nōžom pr vūstaj rēzala, jā vālkoj nāgloči nē samō māsō, liki tūj spodānyo lāmpo odrēzala. Nástao jā natō tāksi jōč, ka so gostjé fčāsi šli narāzno, pa jā gostūvanyā kōnāc jā mālo.

10. „Dā do lōškā grāškā zrēlā...“ Na Bojnāčkon jā živo ōča, štārā mōo trī čārī pa ādnoga sinū. Jāko jā lūbo čārī, bōla pa ščā sinū, zāto ka jā ūn jādini būu. Vālka žālost jā dosēgnōla ōčo, dā jā sim mōgāo lti g vojākon. Britkā skuzé jā tōčo zānyāga, pa sinōvi jā tūj nē jāko tékno vojāčki krūj. Kōmaj jā

čakaŕo svétká, kaj na níkálko dní sô domô k svôjâmi ôči pa k sâstran. Väsülüü sä ôča, dà já vido sínü vojáčkoj ôpravi, tén vékša já pa bila nyâgova žalost, dà sä sín nâzâj otprávlaŕo. Stávlaŕ ga jâ domá pa sâ britko jókaŕo. Dà já tô vídla srégnya čí, kâ já bila stâra 18 lêt, já právila brâti: «Lûbi môj brât, ostâni ti domá, pan já slâ mesto tûbé g vojákon!» Brât nyoj já natô odgôvoro: «Ê drága sâstra, tâžâk já vojâčki stán, cilô mâni, kâ kônya mán!» Samo ka sâ diklina nê dála prágovoriti. Vlasé sä fčâsi dála dôlžrêzati, sä oblêkla brâtovo vojâčko ôpravo pa já slâ g vojákon. V začétki nyoj já jáko tâško slô, pa so si ži vojâcjâ záčali pogučávati: «Kâk já ráko tô, ka já té voják práť svétki ži skôro sâ dôbro rázmo, zâj nyâmi pa sâ tak trdô pa náprílično idâ. Da pa tô nê dûgo trpêlo. Dêkla sä f krátkon čâsi sä navádila pa tâg vřla bila, ka sä sên dôbro vidlo do nyé, pa já ščâ zvêzdâ dobíla. Tô pa, čâ ûna diklina, sä niâdân nanč mislo nê. Dà já práťâklo lêtó dní, sä diklina ajnôg zazábila pa spêvala: «Dà do lôškâ grúšká zrêlî, tē ži jáz vâsêla bôn . . .» Tô já pa poslúšaŕo kapitán pa sä fčâsi záčâŕo mîsliti, ka námřâ dêčko biti, kâ tô spêvlâ. Dâŕo já zâto sä vojâká práglâjûvâti. Pr tòm práglâjûvanyi so pa nâjšli, ka já té vřli pa lêpi vojâg diklina, štâra sâ kapitáni tâk povídla pa dopádnola, ka si jo já zêŕo za žâno.

11. *Rakičanski grât.* V dávnon čâsi — tak prpovidávlo stâri lidjé — já rakičanski grôv vâčkrát koli pônôči môgâŕo pobêgnoti z gráda, tak strâšna dêla so sä tâŕ godíla. Skôro sâko nôč ob âdânâjstoj vôri já nástaŕo vâlki ropôt, za ropôton sä pa sâli kâj grôznoga skázalo. Grôf já nê znâŕo, kâj činüü. Nazâgnyâ já zvêdo, ka vési jé an jáko pobôžân êlovík. Tôga êlovêka já pôzvaŕo v grât pa ga za bôžovôlo prôso, nâj kônči trí nočí spí tân. Sirmák já prvêlo pa já ôstaŕo v grádi pr grôfi. Vâčér sta si grôf pa sirmâg dûgo pogučávâla pa čakala, kâ dâ sä godílo. Koli dasétü vôrâ sta slâ f pôstâlâ. Dà sta zmolíla vâčérnâ molítvi, já fčâsi nástaŕo vâlki ropôt. Po ropôti sta sä pa pokázali dvê grđivi lâlôki: âdna ocpôra f 'îži, drúga pa ocpôdi. Sirmák já natô âtag zdâjno: «Gôsponâ Bôžâ, vê naj pa lâjko z méšin strâj zâmîš!» Na té ričí sta lâlôki práminoli. Na drúgo nôč sä pa prkâzaŕo môčân, vâlki êlovík, štârâ vnôgo nožôf pñâso pa já

djáŋ nàsto. Sirmák já pá zdájno: «Gòspodnä Bòžä, vè pa či naj ščèš skòncati, já ädän nõž zadòsta!» Na té riči já prämíno òlòvig z noží vrét. Trétjo nõč já pa nástaŋ tag vâlki ropôt, ka sta obá, sirmák pa gròf, sä drävéniva grátala. Dä já pa ropôt míno, sä začülo jáko mílo jòkanyä. Sirmák já zä; pítaŋ: «Či si bòžä stvorjènyä, povè nama, kà žülèš!» Natò sta dòbila òdgovor: «V tòn grádi sò pènäzi srànyäni, štäri pènäzi so po krvici dòbläni. Té pènäžä mòràta mät sirmákä razdillti!» Na drúgi dén já gròv dáŋ cèli grát spräglédnoti, pa so te näjšli f pivnici vnožino pènäs. Té pènäžä já gròf razdèlo sirmàkon, pa já te mér mòŋ v grádi.

12. *Mrtvim mòrã mér dàti.* F pòlajnskoj křčini so sidèli nikši mòški kàsno vnòči pa so sä vädlati, štärij būy ták kurážän, kaj šò na pokopališčä, paj pñäso z gròba kríš. Nikši Pòlajnčar sä pòdaŋ, ka räkši ùn tò naprávi, či an akòv vína na pti pláčajo. Sèn sä já tò dopälo, zäto já vädlanýä sklányäno bilò. Pòlajnčar já šò f kmičnoj nõči na pokopališčä pa lä pñäso za 'n časük kríš f křčmo. Si so ga fälili pa práznili kúpiciä na nyä-govo kurážo. Ùn já pa čidùžä bòlä blèdi gráčivaŋ; obdájao ga já stráj, kag čij naprè znào, kà sä má ž nyin zgoditi. Koli pò-nòči já näsäŋ kríš nüzáj. Dä já do gròba prišäŋ, sä dòlpoklākno, kaj tag läzi kríš nüzáj v lúknyo popičo. Samo ka já vâlkoj kmici nè vido, pa já kríš na šòrc djáo pa ga šòrcon vrét porino v zämlò. Zäto ga já pa šòrc nüzáj vlèkäŋ, dä já štèŋ gòrstánoti. Pòlajnčar já zä mislo, ka ga pokòjni v gròb vlèčä, pa sä ták pràstrašo, kà já fčäsi dùšo písto.

13. *Mälinčka gräba.* Pòläk Mälinäc jé nikša gräba, štärä grabé sä lidjé vächér, dä sä kòličkaj zamrači, pazlivo ogìbläjo. Vnògoga òlovèka žä obišäŋ škráp, tákšä prkázni já vido pr tòj grabi. Čäsi nastänä v nyòj vâlka svètlost, štära svètlost trpí nikälko' mägnyäny pa te prämíné. Vächkrát já viditi trí pläntavä zäfcä, ka sä okòli té grabé nagányajo. Sò pa tñj tákši, ka so čüli ciŋkanyä, dä so krä té grabé mímo šli. Sä tá dèla sä pa godíjo zäto, ka já práj na tòm mèsti nikši kmäd za vräjžä pènäžä dáŋ cigäŋ dèlati. Tò sä pa zgòdilo ätak: — Té kmät já mòŋ anoga nõrčastoga stríčäka, kà nyämä svinyé pásäŋ. Dä já

ajnók té nòrčäk nämjùti prignaò svinyé na pášo, jã nãjšão lipò oblěčänoga «gospodíča», ka jã na ponyávi pënäzã sisũu. Nòrčäk jã sò k nyãmi pa ga pítao: «Kà pa tí tò tãlko pënäzã má?! Pa mãni nikaj nã dá?» Gospodíč nyãmã natò tũj tag nòrčasto odgòvoro: «Má, má pa tãj dá, či tí sò mãnof mãtat pa mã vřžš!» Natò jã nòrčäk plũno na roké: «Bòk mi rãko pomágaj!» pa jã prijaò gospodíča pa ga nãkla fčãsno. Gospodíč, kà jã nê bũu drũgo kag vrák, jã te pënäzã sã tãm povřgão pa prãmíno. Nòrčäk jã pa bẽzaò po taligã pa jã s taligami pãlaò domò pënäzã. Dà so ga domá píтали, gè jã tò zéo, jã právo: «Já, tãn na páši bũu an lèpi gospodíč; jã sò nyim mãtat, pa mã te tò dáó.» Domáci so začnoli čtèti pënäzã, nòrčäk jã pa sò nãzãj s taligami pa jã ščã idnòk pripiòlo. Za té vrãžã pënäzã jã te kmãd dáó cigão pa črèp rėditi. F tistoj grãbi, ge so tò dèlali, so sã prkazũvãla čũdna dèla. Zátò sã pa lidjé té grabé ščã gnyãzdén ràdi ogiblo.

14. *Prãmínòči Ižukofčar.* V Ižukofci jã nê dávno žívo am pozòjãñ kmãt, Vòjkivič po imèni, štãri si jã po grěšnoj pòti sprãvlaò bogãstvo. Té člòvik, kaj vékšo srãčo mòo pr živíni, jã božãjnstvo srãno f štãlo. Zavòlo tòga jã mòo tãk lèpo pa mòčno živíno, ka nyoj jã f cèloj okroglíni nê bilò pára. Kobilã so sãšerom pívo prémijo dòbilã pa so tãk kròtkã bilé, ka jã kòčiši nigdãr nê trbèlo biča pa nê držãnic. Srãčan jã bũu té kmãd do kònce svòjãga žívlènya, tèn nãsrãčnèši jã pa pòstaò po smřti, štãra ga jã nãglo pa nãpripravno pozvãla s tòga svèta. Zavòlo svòjãga grěšnoga žívlènya jã nê nãjšão pokòja v gròbi. Ži fčãsi na kãrmíni, dà jã lãpãc šò po víno f pivnico, jã nãjšão tòga prãmínòčãga, ka jã pòlãk lãgva na gãntaraj sèdo. Dà so pa kãrmíno oprãvili, ga jã pã snèa vãrãla skòs òkna, ka jã na jãgnyèdi f kòjnskoj tũrbi víso pa sã 'ũjckao. Zatèn jã pa prišão domò skòro sãko nòč, jã čãsao kobilã pa nyãm polãgaò do pò-nòči. Čã štò takšãga 'ipa f štãlo prišão, jã prãmínòči kãfo ãli štrigão pògnaò v nyãga. Domáci so vãlkon strãí bilí pa so dãli na mãšo za pokòjnoga. Plívãnoš jã slũžo mãšo, samo ka dà jã štèò podigãvati, te nyãmí jã oštija zgorèla, pa ga jã obřšão tãkši strãj, ka jã mògão pobègnoti s cèrkvi. Prãmínòči jã pa ščã dùgo òdo domò čãsat kobilã pa nyim polãgat.

15. *Böltinski dvõrski*. V Böltinci jä živo an dvõrski, štãri jä svõjãga psà bõlã lãbo, kak sã drũgo. Kamaštã jä šõ, tõga psà sã sãli sãgv zẽo. 'Rãno nyãmi jä tũdi takšo dãvão, kag jä ùn sãn jõ. Či so pa sirmãcjã mãd obẽdon k nyãmi prišli, jä jä otpõsłão z mẽmranyom pa brãz álmoštva. Dã nyãmã pa pãs pogino, ga jä pidẽntar mõgão f pũngradi zakopãti pa nyãmi na grõp kríš postãviti. Zavõlo tõga bõznoga dẽla ga jä dosẽgnola bõža rõka. Sãko nõč, dã sã dõllẽgão, jä prišão an žãrẽci pãs pa jä sò odivãlo ž nyãga potẽgno. Dvõrski sã tẽ prkãzni tak sprãstrãšo, ka jä strãe dõbo pa na smrtjẽ zbãtãžão. Bũy jä na vãlkoj mãntri, pa sã dũgo nẽ mogão s tõga svẽta lõčiti: nyãgof nlgdašnyi lãblãnãc ga jä pa obiskão sãko nõč pa jä potẽgno odivãlo ž nyãga.

16. *Čãrãnsoski kmãt*. F Čãrãnsõfci jä živo aň kmãt, štãrã pr dilltvi scigãnãvão svõjo brãtjo, pa sã tak po krvici zasvõjo nikšã pẽnãžã. Za tẽ krvičnij pẽnãž vòlo nyãmi jä dũšnavẽst nẽ dãla mirã, liki ga jä zmẽron nadigãvala, nãj poravnã krvico. Ûn jä pa tõ nẽ fẽino. Daj potíšão dũšnovẽst, jä dão põlãg vesi aň kríš postãviti, na štãri kríš jä pa nẽ brãtjino, liki svõjã imẽ dão fsẽčti. Kríž žã gõrpostãvlãnĩ bũy, pa jä Čãrãnsõfčar mĩslo, ka dã mër mõo. Samo ka sã jä fkãno. Dã jä plivãnoš prišão kríž blãgoslãvlat, jä prlãto an ftĩc pa lã zãčno spẽvati: «Tõ mó kríš, nẽ tvó! Tõ mó kríš, nẽ tvó!» Pa slẽtkar, kãlkõstẽkrãt jä šõ tẽ kmãt põlãk kríža, sãli jä čũy glãs: «Tõ mó kríš, nẽ tvó!»

17. *Krẽmãr f pãkão odũgnãni*. Pr Kãpãli sta dvã tãsãra rùž' dẽlala na kapẽlico pa sta ano zãjtro zaglãdnola, ka dvã gospõda, štãriva sta mẽla zãlẽnã krščãkã, žãnẽta krẽmãra na lãnci. Krẽmãr jä bũy viditi pijan, pa jä li mõgão iti z gospõdoma. Tãsãra sta mĩslila, ka ga võzo žãnẽjo, zãto sta sã pãščila g zãjtrki, kaj rãkši zvẽdila, kã jä zakrĩvo. Dã sta f krẽmo prišla, sta nãjšla krẽmarico, ka jä jãko jõkala. Tãsãr nyoj jä prãvo: «Vẽ bãbũ stã tak nõrã, ka fẽãsi jõčũtã, čĩ vam mõžẽ odžãnẽjo. Vẽ zẽ prĩdã nãžãj!» Krẽmarica nyima jä natõ prãvila, ka so nyoj mõžã nẽ odũgnãli, liki jä mẽu prãd nikãlkimi mĩnõtami, pa nyima ga jä šlã kãzat. Dã sta tãsãra vidla, ka jä krẽmãr

rěsam mltřf, sta sã jako prãstrãsila, zãto ka sta fčãsi znãla, ka so ga vrazjě f pãkão odãgnãli, kak sta onyěva tã vidla. — Tě krčmãr jã prãj vodã rãt mēšão mĩd vĩno pa zvũn tãga jã po světkaj s plėsom pa z ģrof lidi vãbo f krčmo, dã so tč f cěrkũf pa s cěrkvi šli. Zavãlo tč grěof jã odãgnãni f pãkão.

18. *Ľãkoski bogãtãc.* V Ľãkofci jã žĩvo aŋ kmãt, šťãri sã jako zvišãvão svõjim bogãstvõn. Vãčkrãt jã rãt prãvo f krčmi, ka tãlko pẽnãs mã, ka põnyi lãjko v Bõltincã prĩdã, čĩ so rãvno Bõltinci vãč pã võrã hõda dãlãč od Ľãkovãc. Pa tã bogãstvo, šťãrin sã tag zvišãvão, ga jã jako znorilo. Šõ jã nãjmrã pa jã zãkopão pẽnãzĩ v ògradi, zãto ka sã bõjão, čĩ nyãmi jã što fkrãdnã. Zatčŋ ga jã pa posěkão tãkši bãtũk, ka jã zgũbo poglět. Zavãlo tč nãsrãčĩ jã nē mõgão pokãzati, gē jã zãkopão pẽnãzĩ, znãmãnya jã pa tũj nĩksãga nē dãjã. Domãci so natã cēli ògrat mõgli prãkãpati, da jã pa zamãm bũu vãs trũt. Pẽnãs so nē nãjšli. Tag jã põstão sirmãk na stãrã dnĩ tč nigdašnyi bogãtãc.

19. *Krĩš na bistrčkom pãli.* Na Bistrici jã nĩgda žĩvo aŋ kmãt, šťãroga so cõmprnicã prãvãč sovrazĩlã. Dõsta so nyãmi zadẽvalã nē samo vnõci, liki ščã vignyě. Pa dãště jã šõ f Čãrãnsõfcã, na vėlkoj cěsti so ga sãli zgrãbilã pa so ga tãg zmantrãlã, ka jã skõro nē mogão dãlã iti. Vãlkoj nãvõli jã bũu tč člõvik, pa sã inãci nē mogão otslobodĩti, ka jã krĩž dão postãviti na tĩstom mēsti, ge so ga cõmprnicã nãjvãčkrãd vmãrjalã. Tě krĩš ãščã gnyãzdén stojĩ na bistrčkom pãli.

20. *Poslũnyãdã prõšnyã.* V Rakičani jã žĩvo an skõpi kmãt, šťãrã prãvãč slãp strõšãg dãvão mlãcon. Am mlãtãc ga jã za tãga võlo jako prãklinyão, pa nē mõo nĩksã võlã mlãtiti. Dã jã ajnõg vėrt na gũmlo prĩšão, jã nãjšão toga mlãca, ka jã lãžão. Kmãta so oblãtēli čãmérjã, pa jã kunõ mlãca: «Daj rãko strēla vdãrila f tãbė, zãkaj nã mlãtis!» Mlãtãc pa: «Daj li grõn fčãsno f tãbė, f tãksãga skõpca, kã nas tak trãpiš!» Nē jã trbēlo dũgo čãkati, pa so sã nyima žãlė spũnilã. Zavėrgão sã nãjmrã cilõ mãli oblãk. pa lã vdãro ž nyãga grõn, šťãrã bũjo vėrta pa mlãca.

21. *Sõjãnicã.* Člõvėki sã osõdi cēlo nyãgovo žĩvlěnyã, dã sã na svět rodĩ. Osõdijo nyãmi pa sõjãnicã, šťãrã so trĩ. Ādni

právijo, ka prva sôdi mlâdost, drûga zákonsko živilényä, trétja pa stârost; drûgi pa právijo, ka âdna sôdi vâsêlo pa srâčno živilényä, âdna žalostno pa nâsrâčno, âdna pa sôdi smîr. Tá zâgnya jâ sâli bêlo oblêčâna, ôjvi dvê sta pa oblêčânivi ôrdiâčâ, plâvo, âli kag ži sôdita. — Stâra slovânska navâda jâ tô, ka nâ-sto polôžijo vîno, pogâčâ pa kolâč krûa, dà sa dêtâ rodî. Tô pa dèlajo zâto, ka so sôjânicâ mîd rôjstvon za stôlon, pa či bôlâ opklâjnîni stò nâjdâjo, bôla srâčno živilényä te sôdijo ditâti, štâro sâ na svêr rodî.

22. *Kâ jâ komi osôjâno, sâ mòrâ zgoditi.* Ajnôk sî niksî ãlovik jâko pâščo prti Mûri pa si žâ pojdočki slâčo rôbačo, kaj sâ 'itrê kôpao. Dâ žâ do vodê prišâo pa štêo v nyô skečiti, jâ zâčûu glâs: «Vôra pridâ, pa ãlovêka vâč nâdâ!» Té ãudâñ glâz ga jâ zadržao, ka jâ nê skôčo nôtri vodô, liki jâ na brêgi ôstao pa si zâčao prâmišlâvati, kaj dônok tô pomênilo. Kag jâ tak stâo pa si prâmišlâvao, jâ zâčûu za 'n çâsâg znôva: «Vôra pridâ, pa ãlovêka vâč nâdâ!» Nê jâ vido nindri nikoga, zâto ga jâ obišâo škrap, pa sâ nê vûpao kôpati, liki sâ nâzâj oblêkâo pa si jâ sêo dôl pôlâg vodê. Zâj sâ zâčûlo trâtîč: «Vôra jâ prišla, pa ãlovêka vâč nâdâ!» Kômaj sâ tô zâčûlo, pa sâ lâ vîgla mâla ribica vô z vodê, štâra ribica jâ ãlovêka mâlo poškopila, pa jâ najnôk mîttâv grâtao. — To nyâmâ bilô osôjâno.

23. *Vrâk.* Što nâ vôrjâ, či jê vrâk, nâj idâ pítad bôltinskoga gâzdo. Té ãlovig dâ nyâmî znâo povêdati, ka jê vrâk, zâto ka ga jâ ûn nâjšâo pa si jâ tûj stêpo sâdâñ svôji. — Šô jâ nâjmrâ ajnôk kâsno vnôçi z Gânčan, pa dà jâ ravâñ Kôjn-ščâka prišâo, jâ zâčûu, ka sâ v grâbi nikaj jôčâ. Gâzda jâ mislo, ka jâ znâñ kakšâ sâjha dêtâ odvîgla, pa jâ šô iskat. Nâjšâo jâ rêsan nikaj tâkšâga, kag jâ mâlo dêtâ, samo ka jâ f kmîci nê vîdo, kâ jê. Zêo jâ jâ zâto gôr pa jâ jâ štêo nâsti domô. Kômaj jâ prišâo na nikâlko stopâjof, pa ga žâ «dêtâ» škrabnolo na obrâzi; dà jâ pa mâlo dâlâ prišâo, ga jâ zgrâbilô za gutânâ pa ga jâ štêlo grîliti. «Ohô, te si tô tí, tâ 'ûdi!» jâ zakričao gâzda pa ga jâ fçâsno nâzâj v grâbo. Natô jâ pa nâstao tâkšî vihêr, ka jâ gâzdo vûjška vnâšâo pa ga domâ pot prâg vîgâo. — Té ãlovik jâ prlê jâko ràt prâklînyao, zâj nyâmâ pa tô vâč nê na misli.

24. *Vrák pênäzä mälä.* Na Mälinci jä nê dávno živo nikši mlínar, Lěšnyäk po iméni, na štäroga mlín jä vrák ôdo pênäzä mlět. Tò sä pa zgôdilo ätak: Té mlínar sä k šégi zéo, ka jä mlín säki väčér ob düvâtij stävo pa posvêd v nyän vgäso, pa te šô domô spät. Ižo jä pa nê môu däläč od mlína, tāk ka jä gzdômi läjko vido, kà sä pr mlíni godí. Dä jä an väčér pá domô prišäo pa sä naväčérjao, sä légäo na pôstäo. Nê jä lâžao nikäjsi, pa lä várao, ka sä v nyägovom mlíni svêti, pa mlín idä. Tò sä nyämä präväč čalárno vidlo, zäto jä stäno pa šô glédat. Dä jä do mlína prišäo, jä dväri samo mäjeko otřzno, pa tak lúkao, ka sä v nyän godí. Pa kà jä vido? Vrák jä stäo ôcgora na pôdi pa jä v grôt sipávaao äřjávä dväjšćicä; ocpôdi žä pa sä posôda püna bila z läščécimi dväjćicami. Mlínara jä väiki stráj obišäo, pa jä nê vüpaao iti nôtri v mlín, samo jä skričäo prti vragôvi: «Tāk ka bô káj mერიčno!» Natô jä šô domô, pa dä jä na drügi dën v mlín prišäo, jä näjšäo am pün cickérän vagán lëpij svêtlj dväjšćic. Tò nyämi jä naháo vrág za mერიčno.

25. *Vrák na bôltinskom pásniki.* Äščä nê dávno, ka sä na bôltinskom pásniki lidärä skázao vrák. Bûu jä säli lipô oblěčäni pa jä môu züléni krščák. — Ajnôk jä nikši Mälinčar väčér kāsno šô z Bôltinäc pa ga jä näjšäo na tòm pásniki, ka jä zobmi borôčän grm vô mikao pa prök säbé mätäo. Mälinčara jä prlé nê bilô stráj, liki dä njämä vrág zäčäo kímati pa ga zväti, kaj sä šô ž nyim mätat, te ga jä obišäo tākši škráp, ka jä krščäg z glávä zgräbo pa tag bëžao domô. Té nôrc nôri sä jä tag zbôžao vragá, ka jä trí dni nê mogäo rěči sprägovoriti.

Nikši Bôltinčar, Dëočäc, ga jä pa ôzdäläč ovárao rávno na tòm pásniki, ka jä pênäzä sisüu na ponyávi. Té člôvig žä pa väčkrát čüu präviti, ka či nyämi što takšäga 'ipa blägoslôv-läno čislo vřžä na ponyávo, te vrák prämíné pa sä pênäzä tām povřžä. Naprê jä zéo zäto ün tûj blägoslôv-läno čislo pa jä potüu šütäo blžä k ponyávi. Vrág ga nê zéo prlé f pámät, dä nyämä ži čislo na ponyávo lúčo. Dä jä pa čislo cilô näkraj ponyávä spädnolo, jä vrák nê prämíno, liki jä välo Bôltinčari, näj si s tistoga kräja ponyávü pênäzä fkûb zgränä, pa näj idä ž nyämi. Bôltinčari sä pa tó prämälo vidlo, zäto jä posili väč gräno na svôj kûp. Dä jä vrák tó vido, so ga oblätéli čämérjä, pa jä

Böltinčara dôbro fčäsno po zátan̄ki: «Tò ráko más, či si tag jáko parôvân!» Natô já vrák prämíno pa sã pênázã tãm povîgão.

26. *Što prákl̄nya.* Nikša Pòlajnčarka jã nabrála vâlko brëmã trávä. Dã si já na glavô zdigávala, já kunôla: «Tã pa ráko vrák, ka si tag žmâtno!» Brëmã nyoj já natô nê ostãlo na glávi, liki já spãdnolo dôl. Žãnsko so obläteli čümérja, pa já ščã bòlä kunôla, dà sã drgôč zdigávala na glavô. Zãto nyoj já pa brëmã zãj páli spãdnolo z glavé. Natô sã zglédnola nãzãj pa já vídla, ka vrák stojí za nyôf. Tag já bûu vâlki kag 12 lêt stãr dičák, pa sã tag na starô smijáo kak stãri dëdäk. Dã ga já Pòlajnčarka zaglédnola, já právila: «Já, zãto te jãs nãmrãn djãti na glavô brëmãna, ka si tí tû! Nò, zãj mi pa te nãj sám Bòk pomága!» Natô sã lãjko djála brëmã na glavô, pa nyoj já vãč nê spãdnolo dôl.

27. *Konôplã.* Nigda svëta já prišla ana màti giédãt konôplã, či so ži zrëlä. Konôplã so ščã jáko zãlëno bilé, zãto já ãtag zdihávala: «Dáj, gòspodnã Bòžã, kaj kònči pò tẽ konopéo pòstalo zrëli, kaj 'itrẽ sprãvila dëci oblëko pa já pošilala f cërkãf!» Bòk nyoj já poslũno prošnyô, pa já pò konopéo fčãsi pòstalo zrëli. Ottistimáo sã zãj sãko lëto ãdnã konôplã ži dozòrijo, dà so ščã drügã zãfsãma zãlënã.

28. *Lãstvicã.* Lidjé sãšéron vòrjãjo, ka lãstvicã na zimô f tòplã krãjã odlãtijo. Niksi bòltinski možãcjã pa inãči prpovidãvlo. Tẽ nãjmrã právjijo, ka lãstvicã vzími spíjo vòtlon drëvji. — Prãd nĩstãrnin lëton já prãj vãč Bòltinčarof odilo f Kobiljãjsko gòščo po dîva. Posëkali so an vâlki rást, štãrã na srdíni vòtãjo bûu. Dã so ga ràžžãgali, so nãjšli v nyãn vnožino zmžnyãnij lãstvic, štãrã so — kag ùni právjijo — tãn štëlã prãspãti zimô.

29. *Zãkaj pãz za zãfcom biži?* Zãvãc sã prãj nigda svëta črëvľã dág dëlati pr psòvi, pa da so ži zãfsãma gòtovi bilí, já já prišão kùsat, či do nyãmi dòbri. Črëvli so nyãmi rávno práv bilí. Dã já já pa ži na nogáj mõg, já nê pítao, kã dã dúžãn,

liki já skôčo ž nyimi. Päs pa, dà já vido tò vâlko nâzafálnost, sâ zbîcno za zâfcon, pa ga ščü gnyâzdén nagánya.

30. *Svêti Lòvrânc pa vogrski Slovânci.* Vogrski Slovânci so inda ràdi odili na bòžo pôt k Svétomi Lòvrânci na Štâjarsko. Zâj pa nêdo vâč, zâto ka so já Štâjarcí ajnôk štêli oslipiti. — Zgôdilo sâ nájmri, ka so Štâjarcí dáli poprávlatí podòbo svétoga Lòvrânca, štîra zâ jáko zamázana bila. Zavòlo tòga já svéca nê bilô v oltári, náši rômarjá so sâ pa rávno prblízávali prtí cêrkvi. Štâjarcí so zâj vâlkoj zâdrgi bilí pa so hitro nájali anoga človêka pa ga postavili v oltár mesto svétoga Lòvrânca. Rômarjá pa, dà so prišli f cêrkef pa so pôlâk návadâ na oltár pa tûdi «svêci» na nogé znadêvali goréčâ svêčâ, so si prâd oltár poklâknoli pa molili. Pa kâ sâ zâj zgôdilo? «Svêti Lòvrânc», štîroga so svêci žézgalâ, já skôčo dól z oltára pa bêžao vò s cêrkvi. Tò já násâ rômarâ tàk spúntalo pa sprîplâsilo, ka so povrgli cêrkef, pa ottistimâo vâč nâščâjo iti k Svétomi Lòvrânci na bòžo pôt.

31. *Varžênčarjá.* Od Varžênčarof sâ prpovidávlâ vnògo smêšnoga. Tak:

Ajnôk nyin já kanžôr¹ odbêžao f 'ajdíno, pa so nê znâli, kâg bi ga správili vò ž nyé. An lápâc ga já štêo z bičon zgoniti vò, pa so nyâmi tò nê dopústili, zâto ka so sâ bojâli, či nyin dôsta 'ajdíná dól spokláči. Nazâgnyâ já vâlò žûpan, nâj štîrjá mòški násêjo tòga lápca na 'non stòli, pa nâj tag gòni vò kanžôra. Tò so tûj fcinili. Tag já lápâc, istina, bâtva 'ajdíná nê poklâčo, tèn vâč so já pa spošamlâli štîrjá mòški, štîri so ga nâsli.

Nikši Varžênčar sâ pa ajnôk pâla^o k Svétomi Krízi, ge já férma bila. Tòmi sâ pa prpâtílo, ka já šâof pâla^o kovôčko, štîra já na kolâslini sidêla. Varžênčar já tò nê znâo, pa sâ šâgâvo tira^o k Svétomi Krízi. Dâ sâ do cêrkvi pripâlo, so zâčali pòkati možárjá. Kovôčka sâ natò prâstrašila pa já zlâtêla s kolâslina. Dâ já lûstvo tò vidlo, sâ jáko smijâlo. Varžênčará já pa srám bilô, pa so si pogučávali: «Nò, tòga nan já ščâ pá trbêlo! Zâj dà ščâ tò nad nâmi, ka smo kovôčko prpâlâli k férmi!»

¹ Prašič.

Ajnôk já pa prplávala krvalca po Múri, pa jo já vòda rávno ravän Varžèja na brèg vřgla. Nikši Varžèncar já tò vido pa já bèžao domô pravit, ka já tàkša stvár prplávala k nyin, ka dvè glavè má. Varžèncarjá so ot stráa zéli púksä pa so bèžali k Múri. Tàn so ôzdäláč strèlali tò čüdno stvár, pa dà so jo sä sprästrèlali, so jo šli bližä glèdat. Dà so vidli, ka sä kàša ž nyé sípala, so si začali pogučávati: «Präsmäntana živäl, kòliko jájác imá! Čä já näbi bilí zaklali, bi nam tòliko mládih znakòtila, ka bi nas fsä pojädlä!»

Ajnôk so sä pa k nikšämi goščényi správiali Varžèncarjá paj rãdi z Gráca mèli začimbo. Naprãgli so zátò kobilä pa so sä pälali v Grádäc. Grádäc já pa däláč od Varžèja, pa so prvi dën në mogli tá priti, ka já já prlé nõč nãjšla. Šli so zátò nãzäj domô spát pa so sä na drúgi dën pälali nãzäj. Na drúgi dën so tũj në prišli v Grádäc, zátò so pá šli domô spát. Na trétji dën so sä te spòtili, ka rãkši tag nigdär nä pridäjo v Grádäc, či do na nõč sãli domô šli. Nájböšä dä zátò, či do tam pränočiväli, ge já nõč nãjdä. Tak so tũj fčínili pa so si v nikšoj nënškej vãsniči lãgli k pòčinki. Samo ka prlé, kak so zãspali, já já obišäo stráj, či rãkši zãjtra, dà stánäjo, nãdo znäli, f štãri kráj bi sä mógli päläti. Dũgo so si prämišlávali, kãj naprãvili. Nazágnjä já já opòto žũpan, štãri nyin já prävo, ka do sä f tisti kráj pälali, f štãri kráj já na kòlaj rût obrnyäni. Kòla so nájmrä tag naáli, kak so sä prpälali. Tò já pa čũu an Nëmäc pa já šò, dà so Varžèncarjá zãspali, pa nyin já kòla tàk obrno, ka já rût prtí Varžèji stäo. Dà so Varžèncarjá stànoli, so sä tàntä pälali, kama já rúd bũu obrnyäni. Pälali so sä cèli dën, pa dà so vüčér svòjä cèrkvi tòrãn zaglãdnoli, já já obišla vãlka rãdost. Mislili so nájmrä, ka do ži skòro v Gráci. Äli kag vãlko já bilò nyũvo čüdivanyä, dà so sä mesto Gráca prpälali — Vãrži!

Varžèncarjá tàk májo tòrãn zozídani, ka štòšté lãjko do vòža pridä pa zvoní. Ano nõč so sä plivánošovä krävä pãslä pr cèrkvi pa so tũj pot tòrãm prišlä, ge visijo vòža zvonòf. Krävä so sä 'ãpilä vòža žvéciti, zvonòvjä so pa mät tẽŋ klãnckali. Tò klãncpanyä já Varžèncarä prädrãmilo, pa so bèžali na vùlicä, zátò ka so mislilí, ka já znãŋ ge ôgãn. Dà so pa do cèrkvi prbèžali, sò nãjšli, ka so krävä zvonilä . . .

Imānitna so tūj varžēnska sānya. Varžēnčarjij si nājmrā rādi tākša sānya sprāvili, štāraj vālki glās mēla. Zāto na té dnévīl mōrā sākši kmād gnāti nā-sānyā nikālko živinā, či zā te kodāji īli nē. Tak sā zgōdilo, ka sta ajnōg dvā Brātončara na varžēnskon sānyi pītala anoga kmāta: «Kālko cēnā mā tā krāva?» Varžēnčar nyima pa odgovorī: «Tōta jī pāč nī kodāju, tām vāč ōna, katāra jā dōma».

32. *Dōbro znā nēnški.* Ajnōk sta dvā litarāna slā na proščēnyā k nēnškoj Svētoj Āni. Ādān sā jiva jā 'vālo, ka znā dōbro nēnški, pa jā nagučāvaŋ toga drūgoga, kaj slā prēdgo poslūsat. Tō sta tūj fcinila. Dā jā pa plivānoš na prēdganico prišāŋ pa zāčno svōj gōvor: «Heilige Mutter Āna!» jā litarān, štārā «znāŋ» nēnški, prāvo svōjāmi pajdāsi: «Čtūjāš! Tō prāvi té prēdgar: «Zgrābitā tēva litarāna!» Natō sta sā obā najnōk nāzāj obrnola pa sta bēžala vō s cērkvī. Nēmci so mislīli, ka jā vōni ōgān, pa so sā tūj pāščili za nyima. Litarāna pa, dā sta vidla, ka Nēmci za nyima ido, sta rēsain mislīli, ka jiva ščējo zgrābiti, zāto sta, kag je štāri mogāŋ, bēžala prtī dōmi. Nīgdār sta vāč nē vūpala īti na proščēnyā k nēnškoj Svētoj Āni. Nēmci pa ščā gnyāzdēn nāvējo, zākaj sta odbēžala.

33. *Lipōfčarjā pa prēvi picīklin.* Nikši lipōski žnyāci so pšānico žnyāli pōlāg vėlkā cistē pa so ajnōk samo zaglādnoli, ka sā ōzdālāč nikāk na picīklini pāla prtī nyin. Lipōfčarjā so ščā picīklina nīgdār nē vidli pa tūj nē čtīli prāviti ōdnyāga, zāto so ga ano mālō glēdali, pa dā so vidli, ka či dūžā bōlā prtī nyin idā, so zmātāli kosē pa srpē f pšānico, pa kag jā štāri mogāŋ, jā bēžāŋ vēs pa krīčāŋ, ka sā po nāmāti vrāg vōzi.

34. *„Lācān nič pa žēdām pāč.“* Dvā Štājarca sta ajnōk mlātīla v Doklēžovji. Dā sta ži sā zmlātīla, pa jā trbēlo vējati, sta pītala ādān ōvoga: «Pjā, āli vēž vijāčkat?» «Jās nī!» jā būu ōdgovor. «Kāj pa tī vēš?» «Jās tūdi nī!» «Te pa lē hōdīva!» Natō sta sā tām povrēla pa odbēžala, zāto ka jiva jā nīādān nē znāŋ «vijāčkat».

Ajnōk jā pa prišāŋ an Štājarāc na dēlo k nīkšāmi Prēkmarci, ge jā vāč tāžākov bilō. Dā so sā g zājtrki sprāvlali, so

prät Štájarca pozábič nê djáli žllicä. Štájaräc jä mälö čakao pa sä mislo, ka znán zâmájo f pámiät pa nyämi dájo žlico. Dä žä vido, ka zamán čäka, jä pròso: «Šliso!» Prèkmarci so pa tò nê rãzmili. Mislili so, ka jä Štájaräc prãbráni stròškon, pa sä nyämi nã vídi 'rána, štära jä nä-sto bíla prnãšäna. Rêč «šliso» so pa tàg zarãzmili, ka so ži drúgi tážácjã šli (šli so) na dèlo, pa jä záto ùn síli, kaj 'itrê jèli pa te tñj šli na dèlo. Prèkmarci so sä rêsam pãščili jèsti, Štájaräc jä pa li pròso «šliso». Dä so sä Prèkmarci najèli, so prãvili: «Nò, te pa li òdmo mí tñdi, či so ži drúgi šli!» Tag jä mògäo sirmák Štájaräc lãčän iti na dèlo.

35. *Cigán pa fàrar*. Ajnòk jä šò cigán krä fàrarovã¹ 'izä. Fàrar jä rávno kričao pa zváo: «Cigán!» Cigán jä šò k nyämi pa ga jä pítao: «Tù sañ ga, kà ga ščëtä z mãnof?» Fàrar nyämä odgòvoro, ka jä nê nyäga zváo, liki psà, štäromä «Cigán» imé. Cigán jä natò nkaj nê prãvo, liki jä šò domò pa sä sprãvo dvä psà: ädnomi jä dáó imé «Fà», drúgomi pa «Ràr», pa dà jä fàrar krä nyägovä 'izä šò, jä kričao: «Fà», «Ràr!» Fàrar jä mislo, ka ga cigán zové, záto jä šò k nyämi pa ga pítao, kà žälê. Cigán nyämä odgòvoro: «Vê sañ ga nê váz zváo! Jãz ga mán dvä psà: ädnomi ga jä imé «Fà», drúgomi ga jä pa imé «Ràr»; tèva psà san zváo». Fàrar jä sprãvido, ka ga jä cigán na rãšäto postãvo, záto sä obrno pa jä s povišnyänin nêson šò domò.

36. „*Svétì*“ fàrar. F Pñconci jä žìvo nlgda fàrar, štäri jä pò-fsoj sili štèò, kaj ga lidjé za svètoga držäli. Tò jä pa tàk štèò doségnotì, ka jä záčno čüdä dèlati. Tag jä ano nãdèlo, dà jä šò prèdgar, vãlo lápci, uàj biká f sòsidof òvãz zgòni Lápäc jä tò fèfno. Fàrar pa, dà jä prišäo na prèdganico pa povèdao pár rêči, jä najnòg záčno: «Iksi, òksi, bik jä f sòsidovon òfsi! Či mi tò nã vòrgyãtã, itä glédat!» Fárniciä so natò povrgli molitvárnico pa so šli lovíd biká, štärä rêsan f sòsidovon òfsi bñu. Tá prva «čüda» sä fàrari posrãčila, pa so si ži fárniciä záčali pogučãvati: «Gyà, nãš fàrar so pa svèti, ka ùni skòs stinë vídijo!»

¹ „fàrar“ pomèni litarájnskoga pòpa.

Na drúgo nádëlo já pá vâlo fârar lápci: «Gyôži, tí zâmi anoga bêloga golôba, ga odnâsi v molitvárnico pa ga tãn za oltárom pod râšuto dâni, pa dârâ bon gyâ svëtoga düâ na pomôč zvâo, tẽ ga pistíš, ka dâ v molitvárnici lêtâo!» Lápác ga já bôgaô. Dâ já fârar zatên na prëdganico prišâo, já šägavo glédâo po molitvárnici, štâra já zavôlo nyâgovâ «svëtosti» pûna bila poslûšavcof. Pokésnič já začno zâto svôj gôvor: «Prídi düj svëti, pa rasvëti nášo pâmât!» Dâ já tô povêdâo, já glédâo prti oltári pa čakâo «svëtoga düâ». Dügo ga já nê bilô, zâto ga šcâ idnôg zazové: «Prídi düj svëti, pa rasvëti nášo pâmât!» Natô já pa skôčo tâ Gyôži od oltára pa skričâo: «Gyâ, da ga já máčka pogyêla!!»

37. *Židof pa kmât.* Židof sâ ajnôk tôžo f krčmi, ka nyâmi krd dôsta kvâra dëla na sënožati. Tô já çûu aŋ kmât pa nyâmâ vâlo, nâj pët litrov vína pláča, te ûn povê vrástvo, ka krd vâč nigdâr nâdâ rôvaô na nyâgovej sënožati. Židof já pláčaô víno, pa dâ so já spili, nyâmâ vâlo kmât: «Či šcês, ka krt tâj nâj vâč škôdâ dëlaô na sënožatí, jo môrâš odâti». Židof sâ sâ grízâo od čamérof, da pa drúgo nê vûpaô prâviti: «Hû, ví stbâ vô z vôrâ čhâdni!»

38. *Cigám pa voják.* Cigám pa voják sta ajnôg vnôgo pënâs nâjšla, pa sta nê znâla, kâg bi si já razdëlila. Nazâgnyâ sta napravila tâkšo pôgodbo, ka štâri jiva vékšo láž zmislí, ti-stoga do te pënâzi. Cigán já fçâsi začno: «Hû, môj ôca ga já tâkši bogatín, ka ga má stô konyôf pa dvëstô ûncof pa sâ ga vôzi z nyimi kag grôf». Voják nyâmâ natô prâvo: «Tô bi znâlo biti!» Zâj já pa cigán vâlo vojáki: «Nò, zâj ga lâži tí!» Voják: «Môj ôca já pa bûu sirmák, pa nê môo drúgo, samo âdno stáro kobilo, štâra já âdno lëto skôtila žârbé, drúgo lëto pa cigána». Cigán na tô: «Hû, tô ga já vrâjza láš!» Tag já cigán sám potrdo, ka já voják lâgaô, zâto so si pënâzi nyâgovi bili; cigán já pa ni krâjcara nê dôbo.

39. *Otprávlanyâ sëcof.* Ajnôk já prišâo máli Tôkar s krčmé pa já nâjšâo zâno, ka já jáko návôlna bila. Pítaô jo já zâto, kâ nyoj jé, ka tag nâmilo jáči. Žâna nyâmâ prâvila, ka so sâ

nyoj sèci spràvili v glavô pa jo nàzgovôrno trġajo. Natô Tòkar: «Vê pa jâ znán čtèti od sècof pa ti jâ fèasi pràžanén!» Rêč k rêči, pa sâ Tòkar 'àpo čtèti: «Sèci, sèci, vás jâ dâvâdâsédâvét! Nò, či vaz jâ dâvêdâsédâvét, te vaz vnêmâr nâj bô stô! Či stâ dôzdaj f tøj 'obànyi trġali, trġajtâ zâj âščâ bôlâ!» Zatèn jo jâ prijao za glavô pa jo jâ záčao stèpati. Tòkarica jâ vidla, ka sâ môš nôrca dèla ž nyé, záto sâ jâ 'ápila jòkati. Mâd jòčon jâ zaspála, pa dà sâ zâjtra prâbidila, žâ sèčon ni glâsa në bilô.

40. *Kag jâ Dokližánâc žâno znôro.* Înda so còmprnicâ vâčkrát koga vnôci prijalâ, pa so ga në pústilâ domô, liki so ga tag dûgo gonilâ po kakši grâbaj, ka so nyâmi šçi čâsi oblêko raščêsala. Záto sâ vnôgi pijânâc, štârâ vnôci kâsno prišâo domô, s tèn zgovárjao, ka so ga râkši còmprnicâ gonilâ, pa za tôga vôlo në mogâo prlé domô. Tag jâ tûj naprávo nikši Dokližánâc, štârôga 'rbâd žâ vâčkrát čûto žâninâ vdârcâ. Té člòvik jâ svòjim pajdásoŋ kâsno vnôci šô s krémé pa sâ jâko bôjao, či ga žâna nâ pisti fižo. Prôso jâ záto pajdáša, nâj idâ, pa nâj povêj žâni, ka so nyâga còmprnicâ zgrâbila pa ga nâ pistijo domô. Pajdâš jâ tô fčino. Dâ jâ žâna zvêdila, kâ sâ ž nyénim možôŋ godí, sâ jâko prâstrâšila pa jâ koliglâva bêžala vû z vési iskat možâ pa còmprnicâ. Môš sâ pa té čâs f pòstâo légâo pa žâ slâtko spâo, dà jâ žâna po dûgon iskanyi sâ trûdna pa ftâpiâna prišla domô,

41. *Gânêki còmprnjâki.* Gânčani so bilí nigda vélko mèsto còmprnijâ. F tøj vési jâ živêlo vâč tak imânitnij còmprnyâkof, ka nyûf spomín âščâ gnyâzdén živé mâd lûstvon, pa so tag znâli còmprati, ka jâ vnôgi člòvik strâj môo ôdnyi. Tak sâ prpovidâvlâ od anoga còmprnyâka, štâromi jâ sâki v rôkâ prišôo, što jâ kâj štêo fkrâsti.

Niksâ žânska jâ ajnôk mâlo skálja odnâsla ž nyâgovoga drvôtana. Tô skáljâ jâ zi sâ sprnêno pa zavôlo tôga mâlo vrêdno bilô. Còmprnyâk jâ pa záto lì tô fčino tøj žânski, ka sâ dvânâjsât lêt në mogla oprèti na nôgô.

Ajnôk jâ pa niksâ žânska dvê grlîni nyâgovij krûmplof skòpala pa štèla nâsti domô. Tøj jâ pa tô naprávo còmprnyâk,

ka sã mógla donágoga slêcti pa po svôjoj oblêki lti dôl ž nyãgovã nyivã.

Dã jã pa tãžákã môu té cômprnyãk, te jã nigdár nê bilô dãždža. Žãjtra jã ôdnãso stônico na vrãta, pa pøkãč jã tá stônica na vrãtaj rasprãstrêta bila, jã lãjko gřmilo pa sã bliskalo, dãždža jã zãto ni kãplicã nê bilô. Dã jã pa vãčér stônico fkũb zagřno pa jo k strãni ôdnãso, té sã fčãsi spũsto dãšč.

Nikši Gančãnãc jã pa ajnôk kãsno šô z Ivãnãc. Dã jã na křžopôtjã prišão, jã najšão vnôgo cômprnic, sãmã Gančãnãkã, ka so rãvno vãčérjalã. Mëlã so sãkojãčkã pogãčã pa drũgã dôbrã jêdi. Dã so tôga môškoga zaglãdnolã, so ga pítalã, kãma jã ôdo, pa so nyãmi ponũdilã pogãčã. Gančãnãc jã nê bũu potrêbãn nikšã 'rãnã, zãto jã nê štêo jêsti. Da sã nyim pa nãj zamêro, jã zêo ništãrãn zãloš pogãč, ka jã rãkši domã dèci dã. Dã jã pa domô prišão pa štêo dèco nadiliti, jã vido, pa sã nê mogão zadôsta načũdivati, ka jã mesto pogãč krãvjã pa kôjnskã lãnãjã prĩnãso dèci.

42. *Džilêr.* Stanovnicjã dôlnyãga krãja brãtonskã vési vnôci lidãrã vidijo džilêra. Nãjbôlã ga znã opísati zvonãr, štãri ga žã vãčkrãd vido. Té ãlovik prpovidãvlã, ka prkãzãm prídã od Doklêžovja pa jã zãprvicã cilô mãla. Dã pa ravãn nyãgovã 'izã prídã, te mãlo postojĩ, pa sã li prkãžã žãrêčã marêla, pod marêlof pa stô, za stãrin džilêr sidĩ. Džilêr mã v røkaj dãlãglêt pa glêda prlê prtĩ Nënšããki, zatêm pa prtĩ bôltinskomi grãdi. Dã jã pòglãdno, žãmã v røkã pãro pa nikaj píšã pa rĩšã. Sã tô trpĩ samo nikãlko mãgnyãny. Natô sã zmêša sã prkãzãm pa ldã prtĩ Gančãnon. — Lidjê prãvijo, ka sã tô tisti džilêr tũ klãti, štãrã 1866. lèta tãlko škôdã naprãvo nê samo brãtonskin, liki tũj kmãton drũgij vãsniã. Tô lèto so nãjmrã lôčili grôfosko zãmlo ot kmêckã, zãto ka jã prlê gròv geštê mãt kmêckov zãmlof môu nyivã pa sènožati. Pr tøj ločĩtvi so pa kmãtã jãko obôžali. Kmãtjã so ži prlê prãvũc mãlo zãmle, mëlĩ, žãj so pa ščã te mãnyã dôbili pa tô bôlã bôžno. Prvã dnêvã jã prãj džilêr dôbro mêro, pa so kmãtjã zadovôlni bili ž nyin. Dã jã pa ajnôg z grôfon fkũp prišão, nyãmi jã té napũno mošnyô pa ga jã nagũčão, nãj drgôč mêri, pa tãk, ka dã zãnyãga bôlã prãf. Džilêr

ga jã bôga^o pa jã kmãton strašajnsko krvico naprávo. Ništãrnã vãsnicã, kag doklêžoska pa lipóska, so si na Štãjari nãjalã fiškãlišã pa so sã právdalã. Té vãsnicã so te dôbilã mãlo vãč zãmlé, ôvã so pa ostãlã obôžanã. Tá krvica jã šcã gnyãzdén nê poravnãna, zãto pa džilêr tũj nãma pokôja mãd mĩtvimi. Tũ sã klãti po nyĩvaj, ge jã sirmãkoŋ kmãton tũlko kvãra naprávo.

43. *Mãlĩncki mantrnik.* Na Mãlĩnci jã Mũra anoga 'ĩpa jãko potkãpala pa sã prbližãvala g vési. Mãlĩnčarjã so jo zãčali bú-rati, pa jã zamãm bilô sã. Mũra jã li dãlã kôpala pa žã štela nòtri véz vũjti. Natô so si dogúčali vãški poglavãrjã, ka ãdnoga sãdãn lêt stãroga dičãka žĩvoga zakôpajo pólãk Mũrã pa s tẽn zabránijo, ka Mũra nãdã dãlã potkãpala. Tò so tũj fcinili. Blũzi Mũrã so skopãli mãlo vékšo jãmo, f štãro jãmo so mãd dvê blãnyi djãli sãdãn lêt stãroga Džúrovoga Štèvãka pa so ga žĩvoga zakopãli. Sirmãčãk jã prãj jãko bréčão, da jã pa smilènya nê bilô. S tẽn dèlon so Mãlĩnčarjã zabránili, ka nyim Mũra zãj vãč nã potkãplã tak, kag jã potkãpala prlé. — Od Džúrovoga Štèvãka sã pa prpovidãvlã, ka sã jã prãt kakšimi pèdãsãtimi lèti skãzão anoj pobôžnoj žãnski f snè pa jo jã pròso, nãj nãgučí vãško poglavãrstvo, ka ga vò otkôpajo. Poglavãrstvo jã tò dovolilo, pa so ga ži zãčali otkãpati. Kòmaj so párkrãd zasèkali zãmlô, pa žã nastãla vãlka dišava. Natô so pa prišli pandúrjã pa so prãpovèdali otkãpati tòga mantrnika. Zatèn jã dũgo sã tũy bilô. Samo zãgnya lèta jé pá čũti, ka sã prkazũvlã svètløst na tĩstom mèsti, de jã sirmãg Džúrof Štèvãg žĩv zakôpani.

44. *Pènãzã sta si dalã dèlati.* Človèka sigdãr žmãtno stãnã, dà vídi, ka so ga fkãnila vũpanya, štãra so nyãmi prlé vãlko srãčo obètala. Tò znãta povèdati dvã Brãtončara, štãriva so lèpa vũpanja nê samo znorila, liki so nyima šcã zvũn tòga nãsrãčo prnãsla. Obã tèva človèka sta si dalã pènãzã dèlati, samo ka sta ophodila žãlostno. — Prãt kakšimi trësãtimi lèti jã prišão v brãtonsko krčmo aŋ gospòt. Dã sã nãjo pa nãpũy, jã pctũy šòšnya^o krčmãri, či nyãmi rãkši trbê pènãzã, ka nyãmi jã ùn naprávi. Krčmãra so omãmlilã té ričí, pa jã fčãsi vãlo tihinci, nãj lãž ž nyln f pozòsãbno 'ižo, ka ta si tãn lãži pogučãvala. Dã žã tihĩnãc sã dopovèdão, jã pròso krčmãra, nãj nyãmi dá

baňkã, na štãrã glãdõc dã ùn te nõvã dèlaõ. Krčmár jã potégno s postãlè túrbico, f štãroj jã mõi pènãziã, pa jã zéo nãjprlè pãtko, zatèn dãsãtko. Tihínãc jã prãvo, ka jã tõ sã prãmãlo. Prõso ga jã pèdãsãtko, ka rãkši 'itrè vãc naprávi. Krčmár ga jã bõgaõ pa nyãmãl dãõ pèdãsãtko, túrbico jã pa porìno nãzãj f pòstãõ. Natõ jã vãlo tihínãc krčmãri, nãj dvãri sã dõlspozaprè, pa nãj si domãci ge prstrãni bõdo, ka nyãga nãdo mేశãli. Dã jã krčmár domãcã sã kstrãni sprãvo, jã tihínãc zéo nê samo pèdãsãtko, liki tũj túrbico s postãlè, pa jã skõs òkna òdãšãõ ž nyõf. Za põ võrũ jã krčmár f pãmãd zéo, ka jã na zãgnyoj 'izi òkno otrpõto, pa jã šõ glèdat. 'Ižo jã nãjšãõ prãzno! Si so bేశãli zãj nã-fsã krãjã pa so iskali tihínca, da pa zamãn. Nê ga jã bilõ vãc. Sirmãka krčmãra pa šcã gnyãzdén skuzé pobljãjo, dà tõ prpovidãvlã.

Nikãlko lèt kãsnè jã prišãõ drũgi tihínãc vés. Té jã nê šõ krčmãri, liki k anomi kmãti. Kmãt sã jã jãko razvేశãlo, dà nyãmã tihínãc povèdaõ, ka znã pènãzã dèlati. Šlã sta fčãsi f pozõsãbno 'Ižo, ge jã tihínãc naprè zéo škér. Mõi jã dvè cã-tvãrokiklãtivi glãžovini, štãrivi glãžovini jã djãõ nã-sto pa prãvo kmãti, ka dã nãjprlè dèlaõ tãkšã baňkã, ka rãjnški valãjo. Djãõ jã zãto am mãli papér mãd glãžovini pa jã zãcãõ hantlãti pa sòktati nikšã riçi. Dã jã «molitãf» oprãvo, jã idnõk s pãsnĩcov vdãro po glãžovini, pa jã rãjnški gõtov bũu. Kmãt sã tõmi dèli jãko cũdivãõ pa jã z vãsèljon srãno rãjnški. Za rãjnškon jã štèõ dèlati pãtko, samo ka sã nyãmã jã tũ kvãr zgõdo. Tãk jã vdãro po glãžovini, ka sã potrlã. Natõ sã pa jãko zãcãõ nãvõlivatĩ, kã dã rãkši zãj dèlaõ. Kmãd ga jã pitãõ, çi sã tõ nãj dalõ ge nãzãj kũpiti. Tihínãc nyãmã prãvo, ka sã dobĩ kũpiti za pèdãsèt rãjnški. Kmãt jã zéo pèdãsãtko na põsodo, pa sta te šlã v Lõt-mãrk, kaj tãn nãzãj kũpila glãžovino. Dã sta v Lõt-mãrk prišlã, sta šlã nãjprlè k obèdi. Mãd obèdon jã tihínãc prõso kmãta pèdãsãtko, ka dã rãkši ùn šõ po glãžovino. Kmãt jã nikaj 'icã nê mislo, pa nyãmã dãõ pèdãsãtko. Tihínãc jã odãšãõ ž nyõv v bõnto. Dũgo ga jã nê bilõ nãzãj, zãto jã kmãt šõ zãnyin. Iškaõ ga jã, da pa zamãn. Nê jã bilõ vãc tihínca pa nê pèdãsãtkã.

45. *Martjãjnski plicãnoš pa fãrar.* Za tõrskij bojõf sã jã zgõdilo, ka jã nãša slovãnska krajĩna tũj pod tõrsko oblãst pri-

šla. Tô já pa bilô rávno të, dà sä litarájnska vöra záčala širiti mät Slovānci. Dösta svájä já bilô f tiston čási mäd litaráni pa mät katoličāni. Tak sta sä tuj martjájski plivānoš pa fārar svajūvāla za cērķāf. Fārar já posili štō molitvárnico naprāviti ž nyé, plivānoš nyāmā pa tô nē dopūsto, záto ka já cērķāf od nigda katoličájnska bila. Fārar sä natô potôžo tōrskomi bāši, štāri já f Kāniži mōo stanūvānyā. Bāša nyāmā pa tākši glās pošlao, ka či nādā dōbār, te ūn sám pridā pa ga fkepi. Fārar sä tōga zbōjao pa já kríž vřgao na cērķāf, štāra já ščā gnyāz-dén v rōkaj katoličānof.

46. *Klāda.* Do 1860. lēta já f sākoj vēsi bila klāda, f štāro so hūdodēlnikā zaklēpali. Ľnda já nājmrā vāško poglavárstvo mēlo oblást, mēsā tozbé gōrjāmāti pa optōžāncā sōditi. Što já kāj razbljao, kōmi bōdikāj gūčao, kāj fkrāo āli pa nāčisto živo, tistōga so tōžili vāškomi poglavárstvi, štāro já natō optōžānca na povrnjānyé kvāra pa na klādo opsōdilo. Klāda já stāla z dvē brvni: zgorānyāga pa spodānyāga. Tēvi brvni sta bilē žālēznimi vārigami f kŭp prkāpčānivi pa z lakāti zaklānyānivi. Mād brvnama já bilô šést lŭkāny: trí za starēsā, trí pa za mlājšā hūdodēlnikā. Dā so koga na klādo opsōdili, so ga fčāsi v nyō zaklānōli. Zgorānyā brvno so zdignoli, pa dà já opsōjānāc nogō v lŭknyo porino, so pŭstili nāzāj dōl pa já z lakātjov zaklānōli, ka ga niščā nē mogāo vōpistiti. Hūdodēlnik já te na 'noj nōgi mōgāo stāti āli pa sidēti tåg dŭgo, kag nyāmā tô opsōjāno bilō. Či já kakša žāna zákōm prālōmila, já 24 vōjr bila f klādo zaklānyāna, pa já mōš mōgāo vāčkrāt prnāsti z vēdrom mřzlo vodō pa jo tāk spoljāti, ka já do niti mōkra bila. Rávno tag já činīla žāna, či já mōš prišāo f klādo zavōlo prālōmlānyā zákōna. Klāda já pa bila gōrpostāvlāna na tākšīm mēsti, ge so lidjé nājbolā sēntān odili, ka já tag obsōjāncā bolā srām bilō.

Vāčkrāt jē čŭti prāviti, ka so v Brātonci mēli ano kozō, štāro so rávān klādā prvézali tākšāga 'ipa, dà já kakši starēši člōvik prākācao kāj tākšāga, kā sä nyāmā nikak nē spodōbilo. Tô so pa dělali záto, kaj kōza tām mākātala pa s tēm mākātanyon sramotila hūdodēlnika. — V zāgnyi lētaj sä prāj vāčkrād zgōdilo, ka sä što nogō zlōmo, záto kaj sä rād vō s klādā otslōbodo. Zavōlo tōga so klādā otprāvili, pa ji zāj ži nēga vāč.

47. *Na bōžoj pōti.* Vogtški Slovānci ži od nigda rādi ōdijo

po bóži potáj. Sako lèto idäjo vâlkä präsäcijä¹ prëk Mûrâ pa pohájajo štäjarskâ cärkví. Nê čûda zâto, či sâ žâ vnôgomi rô-mari prpâtílo kaj nôvoga na bôžoj pôti. — Tak sâ prpovidâvlä od niksäga Lëšnyäka, ka sâ na bôžoj pôti svëcom mâtäo. Samo ka jä svëtäc bôlä môčäm būu pa jä Lëšnyäka ovládao. — Zgô-dilo sâ nájmrlä, ka so na štäjarskoj Čarnoj gôri cërkaš popráv-lali, dà so naši rômarjä tá prišli. Oltärjä so bilí zavòlo tòga razmâtani, podobä svëcof pa nâkla zdëvanä. Lëšnyäk sâ zâgnao k anomi svëci, kaj ga ràt pòglädno. Té svëtäc jä pa na blänyo būu polòžäni, pa dà jä Lëšnyäk na blänyo stòpo, te sâ svëtäc prävrgäo nänýäga pa ga tàk spokúkäo, ka ga jä najnòk kríř poljála. Pa zäj ottistimäo sâ ga drží, ka sâ räkši svëcom mâtäo.

Nikša Bòltinčarka jä pa natäščä prišla k Svëtoj Trojici, zâto jä prlé, kag bi slä okòli cërkví — kak tò naši rômarjä návado májo — slä f krčmo g zäjtrki. Dála si jä prnästi za 5 krájcarov bëloga krûa pa za 15 krájcarov žganicä. Dä jä obòjä dobíla, jä vlijála žganico na krúj, pa jä krúj spūu sò žga-nico. Zäj sâ Bòltinčarka ätak míslila: «Vë pa či té krúj morä spiti tälko žganicä, te znänkar mäni tûj nädä škòdila!» Zapo-vëdala sâ zâto ščä za 15 krájcarov žganicä pa jo jä spíla, pa pojëla jä tûdi krúj, štärä žganícov būu napòjani. Zäj sâ te na-pòtila, kaj slä okòli cërkví. Pa štòj znäo popísati nyéno čûdi-vanyä, dà jä vidla, ka Svëta Trojica s cerkvjòv vrét òdi okòli nyé, pa tag nyoj nê trbë oditi okòli cërkví . . .

48. *Dä mrtvi gòrstanyûjäjo.* Nikši Odrájncar jä šò z Räd-gonyä sänja pa jä dòsta pënäs mûo prisäbi. Dä jä do Sòbotä prišäo, jä ži bíla kmična nôč, zâto jä nê vûpaò dälä iti; f krčmi pa tûj nâj ràt späo, ka sâ bôjaò, či ga što okrádnä. Šò jä zâto na cintor. Tàn sâ légäo k pòčínki pa jä slätko späo. Na drûgi dén so pa zarám prišli Sobočanci kosít na cintor, pa dà so začali kosé brúsiti, so präbúdili Odrájncara. Odrájncar jä stäno pa popräviao oblëko näsäbi. Dä so Sobočanci tò f pámad zéli, so zmätäli kosé na rämä, pa kag jä štäri mogäo, jä bëžao domò. Lidjë, štärimi so sâ srëčali, so spitávali, kâ sâ jä zgòdilo. Kòsci so nyim pa prästrášäno odgovárjali, ka räkši mrtvi gòrstanyûjäjo. Za 'n časäk jä vnožíno lústva prbëžalo k cintori, samo ka žä «mrtvij» nê bilò vâč viditi . . .

¹ präsäcija äli präsäcija.

49. *Čūdān vrāk.* Pr Kāpāli sta ajnōg dvā Štājarca f pāmūd zālā, ka plivānož dōsta māsā mā f kūnyi gōrzobēsānoga. Tō māsō bi onyēva rādīva počūrila, zāto sta ano zājtro zarān šlā na fārof. Samo ka nyima nē sā tag nālājci šlō, kak sta si mīslila. Dvāri sta nājšla zaklānyānā, nad ōkno sta pa tūj nē mogla f kūnyo, zāto ka so žūlēzni krīzi bilī v nyān. Kā sta zāto naprāvila? — Prnāsla sta si vōžā pa sta šlā obā gōr na strēo k lōri. Tān jā tā močnēši vōžā na slabēšāga zadrgno pa ga jā dōl po lōri f kūnyo pūsto. Tā slabēši jā te f kūnyi māsō dōl z drogōf spojēmao pa skōs ōkna zmātao. Dā jā s tēn krēdi būu, jā dāo znāmānyā tomi močnēsāmi, nāj ga vlēcā nāzāj gōr. Močnēši ga jā zācāo vlēcēti, pa ka sā nyāmi roké nāj po vōži škalilā, jā štēo plūnoti na nyé. Māt plūvanyon sā pa prpātīlo, ka nyāmā vōžā z rōg vūjšlo pa f kūnyo spūdnolo. Kā dā te zāj? — Drūgoga vōža jā nē ftēgno iti iskat, ka sā zā dānīlo; tō sta si pa vālkon strāi nē domislila, kaj tā slabēši vōžā skōs ōkna tomi močnēsāmi dāo. Zāto jā tā močnēši odīšāo z māsōn, tā slabēši jā pa ōštao f kūnyi pa si jā prāmišlāvaō, kā bō ž nyin. Mīslo si jā ādno-drūgo, pa sā zamān. S kūnyā jā li nē mogāo vō. Nazāgnyā sā jā donāgoga slēkāo pa sā sājami, štērā jā ōbār jēstij nastrūgaō, pō-fsān tēli tāk namāzaō, ka jā sā čārām būu. Kōmaj jā tō oprāvo, pa so ži stanyūvāli na fārofi. Nājprlē jā dēkla štēla iti f kūnyo. Dā jā kūnyinskā dvāri otpēla pa vīdla, ka na ognyišči «vrāk» ščičī pa nyō grdō glēda, sā jā prāstrāšila pa bēžala plivānoši prāvit: «Jōj znātā, gōspom plivānoš, na nāšān ognyišči vam pa vrāk jē!» Plivānoš jā natō hitro obūdo kaplāna, pa sta šlā obā s kadūunicof pa škropūunicof, kaj prāgnāla vragā. Dā sta do kūnyā prišla, sta dvāri na stržāj gōr-ōtpēla pa sta sā sākši na ādān krāj dvēr sprāvila. Nājprlē sta molīla nikšo molītef, po molītvi sta pa kadila pa škropila f kūnyo. «Vrāk» jiva jā an časāk sā z bēlīn glēdaō, pa dā jā vido, ka nā dēlata norījā, liki -ga zaistino ščēta otprāviti, jā stīsno svōjo oblēko pot pāzijo pa jā skōs māt plivānosom pa māt kaplānom pālisno vō skūnyā pa odbēžaō. Plivānoš jā pa zāj šō f kūnyo glēdat, ka jā vrāk mōj tān za dēlo. Dā sā jā vūjška zglādno pa vido, ka nēga māsā, sā čūdivāo: «Ja, te jā rāko tō tākši vrāk, kā māsō jē!»

50. *Strēlba v oblākā.* Ana māti jā mēla diklīčko, ka zā

dvanájsät lët stàra bìla, pa ščä izda nê znàla gúcati. Tá diklíčka já ràda gòskü pásła. Dà já ajnòk pá na pási bìla, já prišla k nyòj lèpa gòspá pa jo já pròsila àdnoga žípka. Diklíčka já bēžala domò pa domá, bār prlé nê znàla gúcati, já zàj lipò čřstvo pitala màtär, či slòbодно dá žípka gòspē. Màti já od vāsélja, ka cí zná gúcati, vālèla, nàj sã gòskä gòspē dá. Dà já diklíčka nàzàj gòskam prišla, já ščä gòspò tån nàjšla pa nyoj já právila, ka sã gòskä lájko zãmä. Gòspá jü pa natò odgovoríla, ka nyoj nê trbē gòsük, zàto nã zãmä niãdnä. Màttēn sã já zaòblačilo, pa so záčali v oblákä strélati. Gòspá já zàj pitala diklíčko, zàkaj tò strélajo. Diklíčka nyoj já pa odgovoríla, ka tò zàto strélajo, kaj tòčò prãgnäli. Gòspá natò: «S tēn si ráko rávno točò dèlajo!» Na té riči já präminòla. Diklíčka pa kòmaj pri-gnala domò gòskä, pa sã žü spistila tákša tòča, ka jü sã siljä nànikoj správila.

51. *Zikaj nã jèjo židòvjä svínskoga mäsá?* Nìgda svēta so sã židòvjä z anim plivánošon dòsta štúkali pa so nãšo vòro jáko pònikoj mèli. Plivánoš já pa jáko vùčäni bñu pa já já pr fsän znäo dóbno zavrnòti. Nazágnyä so ži židòvjä nê znäli drùgo kàj, àdno žànsko so z ditätom pot korito skrìli pa so te pitali plivánoša: «Kà ráko pot tēn koriton jé?» Plivánoš nyäm pa právo: «Pot tēn koriton jé àdna čòka s prasēton». Židòvjä so natò korito gòrzdignòli, pa já pòdnyin rēsam bìla čòka s prasēton. Ottécémäo židòvjä väch nãščo jèsti svínskoga mäsá.

52. *Dà sã já v molitvárnici čüda zgodila.* Nikši pápinäc bi jáko ràd znäo, kakša já molitvárnica, zàto jo já šò ano nãdèlo glédät. Dà já v nyò prišäo, zã bilò nikälko litaránov v nyòj, štäri so nyämi f stolici ponúðili pròstor. Pápinäc si sédä f stolico pa prägläjüjä to molitvárnico. Kak sã já f stolici obräčäo pa glédäo gòr pa dòl, sã nyämi já samo ajnòk pripätìlo nikaj jáko grdoga. Vùjšlo nyämi já nájmrä nê samo v láchä, liki ščä vò z lách. Dà so litaránjä tò opázili, so s pásnicami šli prtì nyämi, kaj ga bili. Pápinäc sã nyäm pa mòlo: «Či vaz já ráko gòsponi Bòg dáó, sãmo mi mér dàjtü! Z mãnof sã já nájmrä čüda zgodila! Že štiri tjädnä san nê òdo k svòjämi pòsli. Präporäčäo san sã f pápínskä cärkvi pa san já pohájäo, da sam pa pomòči v niãdnoj nê nàjšäo. Nazágnyä san sã poròčo äsi v äto vašo molitvárnico, pa kag znáglič san oprávo málo molitvico,

san sã fčasi zljãkõto nãvõlã!» Litarãnjã so nyãmi natõ vãlãli, nãj si lãčã dõlslãčã. Pãpinãc jã jã bõgão pa sã slãkão lãčã dõl. Litarãnjã so zãj zãli pãpincovã lãčã, so jã nãsli k fãrari pa so nyãmi dopovãdali sã, kã sã jã zgõdilo. Fãrar pa, štãri sã jã rãvno sprãvlgão prãdgat, jã zão tã pãpincovã lãčã pa jã jã nãsão sãof. Dã jã na prãdganico prĩsão, jã ãtag zãčno svõj gõvor: «Lãbi mõi fãrnickã! Trno gãko¹ hasnovito pa gãko¹ glasovito dõlo van naznãnyã dãn. Gãto¹ pãpinci sãli dõjnõsijo nãšo võro pa sã z nãs nõrca dõlajo, zãto sã jã zãj z ãnim pãpincon, štãri jã ãsi v nãšo ãrãšnyo molitvãrnico prĩsão pomõč iskat, vãlka čũda zgodila. Gã,¹ drãgi mõi, tã pãpinãc zã štiri tyãdnã² nã õdo k svõjãmi põsli. Prãporãčo sã jã f pãpĩnskã cãrkvi pa jã tãn iskgão pomõč. Da pa zamãn! Nã jã jã nãjšo! Nyãgovã prõšnyĩ so tãn nã bilã poslũnyãnã! Nazãgnyã sã jã prãporõčo ãsi vu jãto nãšo ãrãšnyo molitvãrnico, pa kag jã znãglič zmõlo mãlo molitvico, sã jã fčasi znẽbo nãvõlã, štãra ga zã štiri tyãdnã² mantrãla. Či mi tõ nã võrgãtã,¹ gãto¹ glãdajtã!» Natõ jã fãrar naprã zão pãpincovã lãčã pa jã jã zãčão kãzati svõjin võrnikon...

53. *Prãklãta 'ĩza.* V Bõltinci f Sramotĩnskoj vũlici jã ana 'ĩza, ot štãrã 'ĩzã sã jã v zãgnyãn čãsi dõsta prpovidãvalo nã samo v Bõltinci, liki ščã po drũgi krajã. Zovãjo tõ 'ĩzo za «prãklãto», zãto ka sã držina, štãra v nyõj stanyũjã, rãda kunã z ričjõf «prãklãti». Pa zvũn tã bõžnã nãvadã ščã «Prãklãtovi» dõsta drũgoga mãjo na rovãsi. Lidjã znãjo õdnyĩ prãviti, ka so si po krvĩčnon sprãvlali bogãstvo, so morgũvãli na sirmãkã, pa samĩ mãt sãof so tũj nigdãr nã v mãri žĩvãli. Stãroga Prãklãtoga so nãjmrã si natãlko odũrjãvali, ka so nyãmi nã dãli pr stõli jãsti pa nã f 'ĩzi spãti. Ajnõk so ga pa ščã prãj f štãlo za jãsli prvãzali pa so nyãmi vãlãli: «Stãri, zãj sũni sinõ pa zljãpli vodõ, da si prlã jõ mãsõ pa pũu vĩno!» S tõga sã ži lãjko vĩdi, ka sã 'ĩza nã zovã zamãm «prãklãta».

Pr tõj prãklãtoj 'ĩzi jã nikšã nãvidno stvorjãnyã -- ãdni prãvijo, ka vrãk, drũgi pa, ka pokõjni — dõlalo dũžã čãsa, slãsti pa od zãgnyãga božĩča mão,³ dõsta nãvõlã. Zãprvicã so Prãklãtovi samĩ nã znãli, kãj tõ pomẽnilo. Mislili so, ka jã što

¹ g = gy: bojnãčko narãčjã.

² ty = bojnãčko narãčjã.

³ Lãta 1909—1910.

s praksänijä ödi drážit pa čämärít. Dá so pa ajnók f pámad zéli, ka nyin té nívólä nikaj nävidnoga dëla, te so pa sã zakrivali, zátö ka so sã bojãli, čij nyin lidjé očinyali nyúvo grěšno živlěnyä. Pa já nazágnýä li sã na svétlo prišlo. Ot tóga časa já pa ně bilö vãč nikšäga poköja pr práklätöj 'izi. Lidjé so zã fsé krajöf prihájali pozvidávat, pa čakad vragá, vrák já pa dëlaö sãkojäckä návólä. Náj stojí tũ nikälko tē čalárnij dogôtkof.

Nájprlé já to nävidno stvorjěnyä začalo sranyüvati škér. Vãčkrát, dá já Prákläti štěö krävã prégati, já járam būu sã razmâtani, pa járãmliki, járãncü, gózãfkü, já sãko f svöjãñ kráji lãžalo. Klökač za slãmo, klüč ot stüdãnca já sãki narojěni dën trbëlo iskati. Vráta pa, kakšté so já vãčér dölzapřli, zãjtra so sãli na stržáj otrpěta bilá. — Sã tő já dũgo trpělo, pa so Práklätövi mislili, ka nyin tő štãri sôsít ödi dëlat pa já čämärít, zátö so ščã tẽmbölä začali práklinyati. Dã nyãm pa ajnók rãca bíla srányãna, ka so jo trí dni mógli iskati, te so ži prãvãč čãmãrni grátali pa so sã 'ápili strážiti, čij ga rãkši mogli zadrobisati, što nyin tő ödi napëkat.

An vãčér já strážo mlájši Prákläti, pa dá já kmécã grátalo, lä začüü jökanyä pr öslici. Mislo já, ka máččkã brãčijö, pa já začão lüčati. Äli kã sã zgódilo? Kaményä, štãro já prti «máčkam» pogányão, já nãžáj v nyãga lätëlo pa sã žürécã bilö. Prákläti sã já natö jáko prãstrãšo, samo ka já ščã itak ně znão, kãj tő bilö.

Müttën so sã prblizãvali božični svétki, f štãri svétkej sã mäd lüstvon tãlko compnijä dëla. Mládí Prákläti já tũj sô na svéti vãčér po zdrãvojmãrji vodö zajímat, f štãroj sã já nakãno mújvati, kaj bõlä rãpěča lica dõbo. Dã já prišão do stüdãnca, já nãjsão dvã dičãka, ka sta rávno klüč dõl stüdãnca zälá pa ga nãsla vö na põt. «Ahã, te sta vüva tistiva, ka nan ödita škér srányüvat?! Čãkajta, práklätiva, vë vama já zë pokázãn!» já prãvo Prákläti pa já šo za nyima. Pr vrãtaj nyima já klüč z rög zëo pa jiva já štěö splüskati. Dičãka sta sã pa natö pot plöd vdãrila pa tag grdö ärvõvila, ka já Práklätoga škráp obišão, pa já bẽžão kstrãni. Kõmaj já prišão f 'ižo, pa žã lätëlo žürécã kaményä v ökna, štãro kaményä já zvüněšnyä glãžã sã spotřlo, znõtrašnyä pa cëlã naãlo. Ot tóga vãčëra máo já te ně bilö vãč nikšäga poköja pr práklätöj 'izi.

Na světi děn já Prâklâti zarân sô f štalo, kaj z lăpcon krávă časala. Vörvaô já năjmră f šatringi, ka štăro živinčă să na té dém počăsă, tisto te cêlo lêtô jáko světlo dlăko má. Ūn já tŭj štêô tô doségnoti. Pa dà sta să z lăpcon 'ăpila časăti, sta li prišla dvă «gospôda» f štalo, štăriwa «gospôda» sta nyima štriglă z rôk spojémala pa tá zlučala.

Stăra Prâklătojca já pa na světi děn štêla pogačă păčti. Dă să mōžar krédi prprăvila, kaj māk pála, já to năvidno stvorjěnyă mōžar z măkon vrét k sôsidi odnăslo pa ga tām pôt-sto srănilo. Stăro so natô oblăteli čămérjă, pa să já čărăzrét 'ăpila prăklŭnyati. S tēm prăklŭnyanyon já pa tāk razdrăzila to năvidno stvorjěnyă, ka nyoj já ot tōga dněva măô văč nê dalô miră.

Văčkrăt, dà já Prâklătojca štêla lônăc f péc dēvati āli pa s pēci jāmăti, nyoj já to năvidno stvorjěnyă zălô bōrklă z rôk pa já năslo vō s kŭnyă. Lidără nyoj já sklêdo z vrêlof 'rănov vrét pođ nogé drăpnolo. Posôdă nyoj já pa tălko spotřlo, ka já lăpăc văč dvê vrêci črăpěny znôso v grăbo. F 'izi nyoj já mătalo kěpă dōl stině; măloga stôčăka nyoj já nê naălo domă, liki ga já săki děn na sôsidovă štălă odnăslo. Dă să já po zajtrê stăra oblăčila, já jănko săli dōl ž nyé potégnolo pa jo năslo vō na plôt āli pa na ôri. Takšăga 'ipa já văčkrăt zvală sinŭ: «Ľvan, ôdi răko, ôdi, ka mi ži té sakrabôlski vrāk pă kıklo jămlé!» Dă já postilala, jo já to năvidno stvorjěnyă lidără zgrăbilo pa plésalo ž nyôf po 'izi. Vnôci jo já văčkrăt zibalo s pōstăljov vrét, pa dà já štêla zaspăti, te jo já vřglo na srêt 'iză. Stăra já ži nazăgnyă f tăksěj névoli bila, ka já sinôvi, na štaroga so krivdo zgrėbali, vălêla: «Ľvan, vê pa idi, pa să nindri oběsi, ka nămo tălko năvôlă trpěli!»

Ăščă vėksěj névoli kak stăra, já būu té nyéni sin, tă mlăjsi Prâklăti. Té sirmāk să střpo nê samo sădăn svôjij, liki ščă dăvét lŭckij. Nyămi já to năvidno stvorjěnyă domă nanč jěsti nê dalô. — Ano zăjtro să sprăvo pa já sô k spôvidi. Dă să já spovėdăô, já jáko lăčăŭ grătăô pa já sô domô, ka să răksi domă prlé najê, pa dà tē sô năzáj k prăčiščăvanyi. Domă pa, dà nyămă mătī sklêčiko kăvă nă-sto prnăsla, já to năvidno stvorjěnyă zgrăbilo za sklêčiko pa jo fčăsnoło za dvări. Ot tōga dněva măô nyămă nê dalô văč domă jěsti, ka já mōgăô oditi k sôsidi jěst. Pa oblêko si já tŭj mōgăô k řidi znositi, zăto

ka nyämi jo jä domä vrág dāštē vō z omāra na srēt 'izā zlūčao. — Svētāšnyi črēvli, štārā jā na 'izi mōu, so lidāra f kūnyo spādnoli pa po kūnyi samī sēntā odili. — Či jā prišāo f štalo, sā māra rāstāca postāvlala, pa ga nē k sāj pistila. — Dā jā štēo gzdōmi iti, ga jā to nāvidno stvorjēnjā pr vrātaj zgrābilo pa pot plōt fčāsnolo. Či jā pa ōtkād domō prišāo, te jā pa nāstao tākši ropōt, ka so si domāči trāpātāli.

Dā so ži Prāklātovi tē nāvōlā pa strāotā dūžā nē mogli prānāšati pa zakrivati, so dāli sōsidom pa drūgin lidēn naznānyā. Odzdāj nyām pa nē samo vrág dēlao nāvōlā, liki ščā lidjē, štāri so ga po vāčārē prišli čakāt pa strāžit. — An vāčēr jā prišlo vnōgo lūdi, mād nyimi tūj doklēžoski Brūnāc, štārā vālo: «Lidjē, zāj pa mōlmo Bogā!» pa jā sēgao v žāp po čislo. Nē jā ščā mōu v rōkaj čisla, pa nyāmā ži to nāvidno stvorjēnyā vrglo ano sklēco pod nogē pa ga s tēn tāk prāstrāšilo, ka jā bēžao domō. — Ajnōk sta pa prišla dvā kaplāna k Prāklātovin. Ž nyima jā prišāo tūj am mōčān lāpāc, štāri bi jiva brāno, čij trbēlo. Dā so f 'izo prišli pa si zāčali pogučāvati, jā posvēt, štārā na srēdi stōla būu, čidūžā bōlā prti krājovi šō, pa nazāgnyā spādno nākla pa sā pōtro. Kaplāna sta natō z lāpcon vrēt pobēgnola domō. — Či so Prāklātovi tēn lidēn, štāri so po vāčārē k nyin sprišli, štēli dāti vīno āli žganico, kaj pilī, jā to nāvidno stvorjēnyā samo zgrābilo za kānto pa jo fčāsnolo za dvāri.

Tē dogōtki so sā ādnin jāko čūdni vidli, pa so jā nē štēli vōrvati. Mislili so, ka jā tō sā sliparija. Nājšli so sā pa tūj tākši, ka so sā rūstili, ka riūkši ūni žē prūžānéjo vrágā s Prāklātovā 'izā, nāj samo ajnōk tā prido. Tag ga jā nājprlē nikši Žālik kūšao prāgnāti. Pnūiso sā bikovnico, pa dā jā f 'izo prišāo, jā kričao: «Vragōvjā, gē stā?» Vragōvjā so sā nyāmi nē pokāzali, liki an zārēci cigāo nyāmā prilāto pot pātē pa ga jā tåg zosāgao, ka jā bēžao tānōdnāt.

Dā jā bōltinski Orvāt, štāromi sā po domāčām «Būki» právi, zvēdo, kā sā Žāligon zgōdilo, jā právo, ka žā ūn v bōji būu pa dōsta strāā prēstao, liki Prāklātovoga vrágā sā zāto li nā zboji. Zēo sā sādānkrād blāgoslōvlānā svēčā pa ščā nikšā drūgā svētā riči, pa jā šō ž nyimi an vāčēr k Prāklātovin. Prāklātovi so ga z vāsēljoņ gōrprijali pa ga pālāli f 'izo. Dā jā

Orvát vúzga^o svěčä pa zmòlo nikšo molitáf, já vâlo: «März vò s té 'izä, vrák! Tù san jâz gospòt! — Či pa mäs mēč, pa mä vdàri!» Kòmaj já sprägòvoro té riči, pa nyämä zi spàdno an žärēci cigä^o na glavò, štäri cigä^o já pa nyäga nē vdàro, liki dà já z glavé nàkla spàdno, te já nàsta^o tàksi ropòt, ka so si razbēžali. Orvát já ščä krščák pa pìpo pr Pràklätovi povrgä^o pa odbēžao, ka sán nē znä^o, kàma. Nindri na Püsti nyivaj já prišä^o mào k sâbi pa te tån začä^o krčati: «Gè zäj já san?! Gè zäj já san?!» Tò já začüla nikša Bistrčánka, štära já rávno prti Bòltincon šlà, pa ga já te ùna sprävòdila domò. Na drùgi dën já Orvát domá skòro na smrtjé bàtüzän lãžao, pa što ga já prišä^o glédat, sàkomi já pràvo, ka já z vragòm bòrmä nē dòbro norljä dèlati.

Za Orvátom já prišla ana stára màmica pa já právila, ka so ìnda tàg vragá odgànyali, ka so sküali nasláo kàšo pa so nyämi jo nalákli ge na kakšä skrivno mēsto, pa dà já vrák prišä^o pa sã té naslänä kašē nãjo, te sã já raspòčo pa pràmino. Stára Pràklätójca já natò rēsan sküala ano vâlko kropnyačo kašē pa jo já nãsla na 'izò, nãj sã räkši tà sakrabòlski vrák nasúnä, pa te nãj crknä. Pa prlé, kag já Pràklätójca dòl s 'izä prišla, já zi kropnyača s kášov vrét na srèdi künÿä lãžála.

Nē dùgo po tòn já šò mládi Pràkläti v İzakofcä k svò-jämi tésti pa sã já tån tòžò, kälko stràotä mòrãjo domá trpèti. Tò já pa čüu nikši Štãjaräc pa sã já fcäsi pòda^o, ka ga räkši ùn riši té nãvòlä. Pràvo já, ka zä ùn vâč vragòf otràvo pa tòga tñj odžäné. Mládi Pràkläti sã já tòmi jàko razvėsälo pa já pròso Štãjarca, nãj li idä ž nyìn, ka nyämi ùn dá, kà dà stè^o mètì, nãj ga samo otslobodí, ka nãdä tälko tìpo.

Dà já Štãjaräc k Pràklätovim prišä^o, já nãjprlé pròso pükšo. Pràklätovi so nyämi püksä nē mogli zmòčti, liki bič so nyämi prnäsli. Štãjaräc já zäj nãjprlé f 'izi čēsao z bičom pot pòstälä pa za omárä, da já pa vragá tñ nē bilò. Natò já vâlo Pràklätójci, nãj zakòri f péci pa nãj káj tàksäga dãnä gòr na ògän, ka dà sã jàko kadilo. Pràklätójca já tò fcinila. Štãjaräc pa, dà zä f künÿi pùno dìna bilò, já šò z bičom pod lôr, tà^o vùjska čēsao pa pràvo: «Tùkaj vam já hudíč, tùkaj!» — Štãjaräc sã nē fkàno. Kòmaj já sprägòvoro rēč «hudíč», pa nyämä zi priläto an lònäc na glavò, štäri lònäc ga já tàg vdàro, ka

jä mōgāo bēžati vō s kūnyā. Pa ščā prlē, kag jä vō s kūnyā vūjšāo, žā drūgi lōnāc črēpkāo po nyāgovon 'rpti. Sirmāk Štā-jarāc sā jū natō tāk prāstrāšo, ka jä cēlo nōc f 'lizi pr pēci sēdo, pa nanč k svōjāmi pōsli nē vūpāo sán vō, ka jä mōgla stāra Prāklātoja ž nyin oditi. Dā jä pa zājtra dēn nāstāo, jä právo Prāklātovin: «Vi nimatā samo ānāga hudīča, nāgo šēst! Če bi samo ādān bia, bi ga jāz žē stira!»

Dā so posvētni lidjē nē mogli otrāviti tōga nāvidnoga stvorjēnya, zāto jä mlājsi Prāklāti pr mēšnikaj lskāo pomōč. Nājprlē jä šō Varōždin g barāton. Povēdāo nyin jä, kakšo nāvōlo domā májo, pa jä jä prōso, čij štēli iti, kaj jä té nāvōlā otslōbodili. Dā jä pa nē pīnāso sājof nīksāga svidočājnstva, zāto so nyāmi barātjā nē štēli vōrvati. Mislili so nājmrā, ka sā nyāmi pāmāt mēša, pa so ga s tēn otposlāli, ka rākši za'n časāk prīdā am barād v Bōltincā, nāj dotēčas čakajo. Prāklātovi so an čas rēsan čakali tōga barāta, pa da ga jä dūgo nē bilō, jä mlājsi Prāklāti šō g varžēnskomi plivānoši. Ōdnyi jä dōbo nīksā blāgoslōvlīnā riči, štārā jä z vāsēljon nāsāo domō. Mislo jä nājmrā, ka či tō k 'lizi prnāsē, te vrāk fcāsik odbiži. Pa sā jä fkāno. Vrāk jä nē pobēgno, liki jä ščā čidūzā vėksā nāvōlā dēlāo.

Natō jä mlādi Prāklāti šō g domāčāmi plivānoši pa jä nyij pītao, kā nāj naprávi. Plivānoš pa, komi jä znāno bilō, f kakšoj grēoti Prāklātovi živējo, so vūlēli, ka nāj si, kā ji jē pr 'lizi, tá pūstijo grēšno živlēnyā pa sā nāj pobókšajo, ka te vrāk tūj prāminē. Na drūgi dēn so Prāklātovi rēsan si šli k māši pa k spōvidi, samo ka dā so nāzāj domō prīšli, so sā pāli 'āpili prāklinyati. Pa kak so sā znāglič 'āpili prāklinyati, tag jä vrāk tūj zāčāo znōva rūžiti pa posōdo trēti. Mlādi Prāklāti jä šō zāto nāzāj k plivānosi pa nyin jä právo, ka jä vrág zāj āščā 'ūši, kag jä būu prlē, pa ji jä za bōžo vōlo prōso, nāj idājo pa jä nāj otslōbodijo té strāote.

Plivānoš so na drūgi dēn rēsan zézvali pobirāša, pa sta te slā k prāklātoj 'lizi odgānyad vragā. Dā sta oprāvila nīksā molitvi pa z blāgoslōvlānov vodōf spoškrōpila, z mérof pa okādila po cēloj 'lizi, so plivānoš prāvili, ka májo vūpanyā, ka dā otségamāo mēr. Pa jä nē bilō tak! Plivānoš so s pobirāšon kōmaj prīšli do sōsidovā 'līzā, pa žā vrāk pr Prāklātovi naprávo tākši

ropôt, ka so lidjé, štári so ščā tǎn ostǎli pa Bogá molili, mǒgli sǎ razbêžati. Šipošof Józi já pa bêžao za plivánosom pa nyin já kričao, nǎj rǎkši idǎjo nǎzǎj, ka vrák ščé 'izo podrêti, tǎk rúzi. Plivánoš so natô právili, ka so ũni stráj za svǒjǎ živlěnyǎ, zǎto nǎdo sli nǎzǎj.

Dǎ já vrág vido, ka sǎ ga Prǎklǎtovi pǒ-fsoj sili ščéjo znǎbiti, já ščā vékšǎ srdé dôbo pa bǒlǎ zǎčao razbijati. — Vǎčkrát, dǎ já jěsti bilô nǎ-sto prnǎšǎno, já já za dvǎri lúčo. — Či já što šô na véčar f štǎlo, sǎ sǎ mára rǎstǎca postǎvǎlǎ. — An vǎčér já prišla nikša žǎnska, kaj rǎda mǎlo kǔpila. Nê já mēla zadǒsta pēnǎs, kaj z gǒtovim plǎčala, zǎto já právila, ka z dēlon obalǐ dúk. Prǎklǎtojca nyoj já tag nê štēla mǎlé dǎti. Vrák já pa prišǎo vnôci, já mǎlo po 'izi rastǒro pa te posǒdo sǎ spǒtro. — Ūdali so anoga biká, pa nyin ga já mǎsár mǒgǎo z mǎsnicǎ nǎzǎj domô gnǎti, zǎto ka ga já v nikšo dôp nê mogǎo bǔjti. Tǒga biká sta nyin te dvǎ «gospôda» sǎki dēn f kǔnyo prgnǎla, kakšté so dvǎri prǎd nyima dôlzaklěpali. — Mládi Prǎklǎti já ajnǒk štǎlo zmǎtǎvǎo, pa dǎ já gnǒj poprǎvǎo, so sǎ nyǎmi li pokǎzǎlǎ trí mačkinyǎ glavě vǒ z gnojǎ. Prǎklǎti žǎ zamǎjno z rǎsojami, ka já já štěo vdǎriti, samo ka so máčkǎ f tǒn 'ipi prǎmínolǎ.

Prti kǒnci já ži bilô čǔti, ka sǎ vragǒvjǎ f 'izi pr stǒli kǎrtajo pa s pēnǎzi scinǎkǎvlǎjo, f klěti pa lǐgrajo pa plěšǎjo. — Ajnǒk sta prišla k Prǎklǎtovin dvǎ štindǎra, pa so sǎ trjé vragǒvjǎ rǎvno za stǒloŋ kǎrtali. Dǎ sta štindǎra f 'izo stǒpila, já řadǎn vrák 'ltro vǒ s 'izǎ prǎmíno, pa já za 'n čásǎk kag oficēr prišǎo nǎzǎj. Štindǎra sta sǎ nyǎmi zǎj lipǒ poklonila pa nǎnizila, oficēr jiva já pa po rǎmaj potǎpkao pa nyima já právo, ka ta za 24 lēt nyǎgojva.

Nazǎgnyǎ so pa ži ti vragǒvjǎ tǎg dǐzni grǎtali, ka so 'izo zaklǎnǒli, či so Prǎklǎtovi sl ž nyé ftěgnoli odíti. Takšǎga 'ipa já te sněa, štǎroj so vragǒvjǎ nikaj 'idǎ nê fěinili, mǒgla skǒs nad ôkno lti f 'izo pa jo tag nǎzǎj otklǎnǒti.

F tǒj vǎlkoj névoli sǎ já te pǒdao mládi Prǎklǎti na Tišino kanǒniki pa já tǎn očivěsno vadlǔvǎo, kǎ já prǎgrěšo, ka so vragǒvjǎ tag vǎlko mǒč dôbili pr nyǔvoj 'izi. Nikša dēkla, štǎra já pr dvǎraj skrmǎ poslǔšala, ka sta si kanǒnik pa Prǎklǎti gǔčala, znǎ práviti, ka já Prǎklǎti vadlǔvǎo, ka já vǎč

božájnstäť pñäso k 'izi. Ädno jä präj vëgäo f stüdänac, ädno jä dáo bíki pojësti, övä jä pa sräno na 'izi. Prävo jä nadälä, ka jä tó në sän f svöjoj völi fčino, liki ga jä mäti na tó nagučávala. S tēm böžnin dëlon sta nájmrä tó štëla dosëgnoti, kaj vëkša sräča bíla pr 'izi. Za tōga strašájnskoga grëa völoj mögla obá, mládi Präkläti pa nyägova mäti, tákšo pokōro dëlati, kaj 'izo vüzgala, pa däj sä nájbölä gorëlo, tej mögla v ögän sposkákati pa sä živiva zgorëti. Té grōznä pokōrä sta pa në mogla včiniti, zäto ka sōsidjä jáko blüzi májo 'rámbä, paj tag nyúvo tūj znälo zgorëti. Oblúbila sta zäto nikšo drūgo pokōro, štäro ta do kōnca svöjüga žívlënya mögla vōrno spunyávati. Pa kak sta sä záčala tó pokōro vřšiti, jä vrák najnōk prämino tāk, ka nyämi zäj väch nëga glása.

Nazágnjä näj bö ščä zapōmläno, ka so si strpëli póläk tōga Präklätovoga vragá böltinski židövjä. Tē so nájmrä tūj an vächër prišli k Präklätovin, kaj rādi vidli, kag vrák posōdo tārä. Tó jä pa zvëdo nikši Grškovnyák, pa jä fčäsi krédi būu, ka nyin rákši ün zë pokázä, kà jä vrák. Pñäso sä stārä löncä pa kaményä pa sä jä sprävo s tēm pot plōt čakät. Dä so židövjä vō s 'izä prišli, jä Grškovnyák pogànyao v nyé löncä pa kaményä. Židövjä so rësam mislili, ka jä vrák lüča, pa so sä tāk sprästräsili, ka so krščákä dōl z gláf spojémali, pa kag jä štäri nájbölä mogäo, jä bëžao domō. Dä so domō sprbëžali pa sä málo otávili, so si záčali pogučávati: «Thō jä pha li vräjshi vrákh!»

54. *Židōska vächärnica.* Na gostüvanyi, na goščényi äli pa pr kaksí drūgi prlíkaj, dä so lidjë dōbrä vólä, mäd drūgimi präkosnicami pa norijami tūj rādi slúzijo židōsko vächärnico, štära sä ätag glási:

Räbinar: Jäjthüläs máchäs!

Škōnik: Thō thälä pha má glávo!

R: Thō pha në nikšha gláva!

Š: Khä pha the thō jé?

R: Thō jä žithōskhi lámphaš, šthäro žithövjä molgávläjo¹ pa povälichávläjo.

¹ ġ = gy: bojnāčko narécjü

Si (změšano): Jàkh thi thô! Hàthäthithináj! (hitro pa změšano): Hêh richiphichí shôlin, žithani škônîk.

Š: Thô thâlă pha má nogé!

R: Thô so pha nê nikšhă nogé!

Š: Khà pha the thô jé?

R: Thô so žithòskhă svêčhă itd.

Š: Thô thâlă pha má khôžo!

R: Thô pha nê nikšha khôža!

Š: Khà pha the thô jé?

R: Thô jă žithòskha rävărănthia itd.

Š: Thô thâlă pha má hrébra!

R: Thô so pha nê nikšha hrébra!

Š: Khà pha the thô jé?

R: Thô so žithòskă ôrgholă itd.

Š: Thô thâlă pha má hrép!

R: Thô pha jă nê nikšhi hrép!

Š: Khà pha the thô jé?

R: Thô jă žithòskha škrophância itd.

Š: Thô thâlă pha má rith!

R: Thô pha nê nikšha rith!

Š: Khà pha the thô jé?

R: Thô jă žithòskhi šphàravăch itd.

Škônîk: Thô shòithärvênighi zăshmrgúchili šphetăkhlin!

Răbînar: Thô shòithärvênighi ghênărăhlîsh sphrăkhti ghăvôjhnt.

Si: Jàkh thi thô! Hàthättithináj. (Hitro pa změšano): Hêh richiphichí shôlin, žithani škônîkh.

